Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети,
Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Советининг органи

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН · 3 октябрь 1971 йил, якшанба · № 229 (15.099). · Баҳоси 2 тийин.

СУРЪАТГА СУРЪАТ ҚЎШИНГ

СИРДАРЁЛИКЛАР ЖАСОРАТИ

ЖУРНАЛИСТЛАР ПАХТА ДАЛАЛАРИДА

Съезд йилида 500 минг тонна пахта тайёрлаймиз, шундан 350 минг тоннасини машиналарда териб оламиз! Сирдарё областининг марди майдон меҳнаткашлари ана шундай юксак мажбурият қабул қилган эдилар. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бу ватанпарварлик ташаббусни маъқуллаб қарор қабул қилди ва сирдарёликлар эл-юрт олдида берган сўзининг устидан чиқади деб ишонч билдирди.

Бугун сирдарёликлар шаънига яна таҳсинлар айтилмоқда, ҳамма уларни ваъдасига вафодор марди майдонлар деб улуғламоқда. Бунинг сабаби бор. Сирдарёликлар зафар отига қамчи босиб кунлик пахта тайёрлашда тобора юксак чўққилар сари қанот қоқмоқдалар. Область бўйича ҳар куни йиллик планнинг 4 ярим процентига етказиб пахта тайёрланяпти. Зўр қувватга эга бўлган машиналарга таянилган, коммунистлар ишлаб чиқаришда авангардлик ролини ўйнаган, меҳнат аҳли фурсатнинг қадр-қимматига етган, социалистик мусобақа илҳомбахш кучга айланган жойдагина шундай ғалабага эришиш мумкин. Пахта тайёрлашда энг яхши кўрсаткичга эришиб республикамизнинг Кўчма Қизил байроғини олишга муяссар бўлган Сирдарё областининг ғолиб пахтакорларига офарин!

Мажбурият олиш — ишнинг бошланиши. У синов майдонида мустаҳкамлангандагина ажойиб самара беради. Буни яхши англаган сирдарёликлар суръат отига тобора қаттиқ қамчи босмоқдалар. Хотин-эркак, кекса-ёш, ўсмир — ҳамманинг фикри-зикри, куч-ғайрати бир мақсад йўлига — она-Ватан хазинасига тезроқ 500 минг тонна дурдона тўкишга қаратилган. Механизатор ва теримчи, шофёр ва тележкачи — қўйингчи, қалбида виждони, билагида кучи бор ҳар бир киши шуни деб пахта фронтида жавлон уряпти. Ирмоқлар бирлашиб дарёлар ҳосил қилганидек, халқ меҳнати билан йиғиб-териб олинаётган дурдоналар жамланиб минг-минг тонналарни ташкил этяпти. Сирдарёлик азаматлар бугунга қадар давлат омборларига 250 минг тоннадан зиёд «оқ олтин» армуғон этдилар. Машиналарда салкам 200 минг тонна пахта териб олинди. Мирзачўл пахтачилик тарихида бундай катта меҳнат зафарига эришилганини бобо деҳқонлар ҳам эслай олмайди. Шуниси қувончлики теримда машиналар эл-юрт хирмонига қут-барака киритяпти. Фақат «зангори кема»лар воситасида ҳар куни салкам 6 процентдан пахта териляпти.

Ана шу рақамларни кўз олдимизга келтирар эканмиз. Ўзкомпартия Марказий Комитетининг сирдарёлик механизаторлар ташаббуси ҳақидаги қарори изчиллик билан ҳаётга татбиқ этилаётганига яна бир карра ишонч ҳосил қилдик. Шу кунларда область далаларида 5 мингдан зиёд терим машиналари узлуксиз ишлаб турибди. Ҳар бир машина билан 3 тоннадан зиёд пахта териляпти. Машъал механик-ҳайдовчилар кунлик графикни тўрт бараварга етказиб адо этяпти. Ҳар куни «зангори кема»лар бункеридан тележкаларга 14 минг тонна атрофида пахта тўкиляпти.

Шуниси қувончлики, ғўза барги энг яхши агротехника муддатида тўктирилиши, терим агрегатлари сифатли ремонт қилиниши туфайли ишда сон билан сифат бир-бирига чамбарчас боғлаб олиб бориляпти. Машиналарда терилган пахта фақат юқори сортларга қабул қилиняпти. Областда пахта тайёрлаш плани салкам 70 процент бажарилишига қарамай ҳали биринчи терим ўтказилмаган катта майдонлардаги пахталар худди самодаги юлдузлар Мирзачўл далаларига қўнгандек оппоқ очилиб ётибди, халқ меҳнати, машиналар қудрати билан мисли кўрилмаган юқори ҳосил етиштирилганидан далолат бериб турибди. Механик ҳайдовчилар ва теримчилар шуни ҳисобга олиб терим суръатига қанот боғламоқдалар.

Ғалаба манзилига республикамизда биринчи бўлиб етиб келган ва зафар рапортига имзо чеккан марди майдонлар бу йил Сирдарёдан етишиб чиқди. Жиззах районининг меҳнаткашлари она-Ватан амрингни адо этдик, омборларингга 37 минг тонна «оқ олтин» тўкдик деб биринчи бўлиб рапорт бердилар. Машина терімининг ташаббускори Дўстлик райони механизаторлари мўъжиза яратдилар. Улар борлик ҳосилни машиналарда териб олиш учун курашмоқдалар. Йиллик планни фақат машиналарда терилган пахта ҳисобига бажарадилар. Жиззахликлар яна 13 минг тонна пахта тайёрлаш, ялпи ҳосилни 50 минг тоннага етказиш учун курашмоқдалар. Дўстлик райони меҳнаткашлари ҳам юксак оширилган мажбурият олдилар.

Жиззах районидаги Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Ҳамроқул Носиров раислик қилаётган «Москва» колхози пахтакорларининг жасоратига бутун республикамиз қойил қолди. Бу хўжалик қисқа фурсатда давлатга 8 минг тонна пахта топшириб, планини муддатидан илгари бажарди. Пахтакорлар бир жон, бир тан бўлиб она-Ватанга яна 5 минг тонна «оқ олтин» совға этишга азми қарор қилдилар. Шу райондаги Навоий номли, Жданов номли, Ленин номли, Ҳамид Олимжон номли ва бошқа колхозлар пахтакорларининг меҳнат ғалабаси дилларни қувончларга тўлдирди.

Мирзачўлнинг қоқ ўртасига жойлашган Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Мамажон Дадажонов директорлик қилаётган Ленин номли совхознинг шуҳрати ҳамма жойга таралди. Азамат чўлқувар пахтакорлар 8 минг тонна пахта тайёрлади ва совхозлар орасида биринчи бўлиб ғалаба рапорти берди. Ҳозир совхоз далаларида 150 га яқин кемалар жавлон уриб ишлаяпти. Мавсум бошидан буён 400 тоннага яқин пахта терган донгдор механизатор Тўланбой Дадажонов механизаторлар карвонига моҳирлик билан карвонбошилик қилмоқда. Бундай жонкуяр механизаторлар ўнлаб саналади.

Дўстлик районидаги Қосим Раҳимов номли, «Комсомол» ва бошқа совхозларнинг тиниб-тинчимас пахтакорлари ҳам пахта тайёрлаш планини бажариб, мажбурият ҳисобига пахта топшира бошлаганига анча бўлди. Шуниси қувончлики, бу хўжаликларда план тўлгандан кейин ҳам суръат сира бўшаштирилгани йўқ.

Сирдарё областининг шуҳратини оширишга Пахтакор районидаги «Пахтакор» ва «Самарқанд» совхозлари, Ильич районидаги «Правда», бу йил мавсумда 20 минг тонна пахта тайёрлаш мажбуриятини олган Титов номли совхозларнинг меҳнаткаш-ишчилари ҳам улкан ҳисса қўшмоқдалар. Бу хўжаликларда ҳар куни 5-6 процент ва ундан кўп пахта тайёрланиб, йиллик марра сари дадил қадам ташланяпти.

Сирдарёда ўзининг ҳалол меҳнати, ташаббускорлиги билан шуҳрат қозонаётган дала гвардиячилари сони анча кўпайди. Уларнинг номларини санаб саноғига етиш қийин. Фақат дарғаларининг номини фахр билан тилга оламиз. Улар Аҳмаджон Валиев, Умрзоқ Эгилков, Отабой Ҳусанов, Илёс Носиров ва бошқалар. Бу азаматларнинг ҳар бири кунига 50-60 теримчининг ишини бажариб, машина деҳқоннинг дўсти ва мададкори эканини амалда исбот этмоқдалар, одамларда машиналарга бўлган ихлосни кучайтирмоқдалар. Моҳир механизаторларнинг иш тажрибаси шуни кўрсатяптики, Сирдарё областида, қолаверса, бутун республикамизда пахта теримини комплекс механизациялаш учун ҳамма имкониятлар бор. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети буни ҳаққоний равишда кўрсатиб ўтди. Эндиликда механизаторларимиз, ҳамма хўжаликларимиз ана шу ёркин йўлдан олға бораверадилар.

Азиз Тошкентимизнинг меҳригиё кишилари сирдарёликларнинг шу кунлардаги ишларини афсонавий қаҳрамонликка қиёс қилишяпти. Эҳтимол, улар Сирдарё воҳаси азаматлари кўрсатаётган тенгсиз жасоратни тавсифлашда бирор-бир ўхшашсимон сўзни қулф этиш учун шундай дейишаётгандир. Бундай яхши ният ҳаммамизни тўлқинлантиради. Аммо Сирдарё водийси кишиларининг мардлиги қанчадан-қанча замонлар шоҳид бўлган афсонавий қаҳрамонона ишлардан қиёссиз катта, ниҳоясиз устун ва машҳурдир. Бундай мўъжизакор яратувчилик Мирзачўлга Ленин даҳоси ила келган замондошларимизнинг, ўзларида кучли ирода, юксак ишонч, садоқат ва меҳнатсеварлик хусусиятларини обдон чиниқтирган коммунизм разведкачиларининг ақли иродаси, меҳнатининг самарасидир. Бундай мўъжизакорликлар партиямиз XXIV съездининг илҳомидан, сафарбар этувчилик қувватидан, у чизиб берган қарорларнинг амалиёт учун қанчалик ҳаётий кучга эгалигидандир.

Ҳамма далада, райкомларда фақат навбатчи кишини учратасиз. Совхоз маъмуриятларида, колхоз правлениеларида уч-тўрт ҳисобчигина иш билан банд. Одатда партия ташкилотлари мана шундай қизғин кунларда ишни ана шундай уюштирадилар. Улар барча коммунистларни, комсомолларни, ҳамма кишиларни далада, — «оқ олтин» пайкалларида этак тутиб хизмат қилишга ўргатганлар. Бундай пайтларда бюро мажлислари кам ё бўлмаса қисқа бўлади, масалалар оператив ўз жойида ҳал этилади. Партия ходимининг бевосита омма ўртасида, ишлаб чиқаришда ташкилотчилик ва сиёсий иш олиб бориши энг яхши натижалар бераётганлигига доир фактларни, далилларни Сирдарё области партия ташкилотлари фаолиятидан блокнотларимизга ҳавас ва завқ билан ёзиб олдик.

Дўстлик райкомининг секретари Расулмат Хусанов ва райкомнинг бошқа ходимлари деярли тонг саҳардан қош қорайгунгача хўжаликларда бўладилар. Кечга томон райкомда қилинган ишларга қисқа якун ясалади. Ижобий ишлар қайд этилади. Юз берган камчиликларни тузатиш учун конкрет тадбирлар белгиланади. Ойдин ва ошкора бўлиб қолган ҳамма масалалар ўз режаси билан ҳал этилади. Жиззах районида ҳам партия ва совет кадрларининг ишчанлик хусусиятларини белгилаб турган хусусиятлар уларнинг кишиларга, ишлаб чиқаришга яқинлигидадир.

Сирдарёлик байроқдорларга 500 минг тонналик «оқ олтин» бунтига тез фурсатда ғалаба байроғи тикишда янги муваффақиятлар тилаймиз.

Х. ЁДГОРОВ,
М. НАЗАРОВ,
Т. ЖАМОЛОВ,
«Совет Ўзбекистони» махсус мухбирлари.

СИРДАРЁ областида турли миллат вакиллари бир жон, бир тан бўлиб меҳнат қилмоқдалар. Меҳнатда юқори кўрсаткичларни қўлга киритаётирлар. Суратда: областнинг Сирдарё районидаги «Правда» колхозининг механик-ҳайдовчилари қозоқ қизи Жамила Исмоилова (чапда) ва ўзбек қизи Саодат Акромова. Уларнинг ҳар бири шу кунларда 5-6 тоннадан пахта териб хирмонга барака киритмоқдалар. А. Тўраев фотоси.

ПАХТАКОРЛИК МЕХАНИЗАТОРЛАРНИНГ МЕҲНАТ ҒАЛАБАСИ

Сирдарё областидаги Пахтакор районининг деҳқонлари ажойиб ғалабани қўлга киритдилар. Бу йил давлатга 48 минг 550 тонна пахта етказиб бериш учун астойдил меҳнат қилаётган заршунослар 33 минг тонна пахтани «зангори кема»ларда териб олишни планлаштирган эдилар. Кеча райондан йўлланган хушхабарга қараганда район механик-ҳайдовчилари пахтани машинада териш юзасидан белгиланган топшириқни муддатидан илгари 106 процент бажардилар. «Уч қаҳрамон» номига қўйилган совхоз машинада пахта териш планини —150, Собир Раҳимов номли 29-совхоз 110 процент, 28. Самарқанд ва «Пахтакор» совхозлари эса планларини бажардилар.

Мавсумда кўпгина механик ҳайдовчилар жасорат кўрсатиб ишладилар. Аҳмад Валиев 290, Илёс Носиров 196, Омон Абдуллаев 190 тонна «оқ олтин» териб ҳамманинг ҳурматига сазовор бўлдилар.

САМАРҚАНД ОБЛАСТИДА БИРИНЧИ

ЖОМБОЙ. («Совет Ўзбекистони» мухбири). Пушкин номли колхоз аъзолари ва механизаторлари пахта териш суръатини кундан-кунга кучайтириб пахта тайёрлаш планини Самарқанд областида биринчи бўлиб бажардилар. 25 иш кунида маррага етган бу колхоз азаматлари пландаги 1989 тонна ўрнига 2024 тонна пахта топширдилар.

Колхознинг Сувон Юсупов ва Бобом Ҳамроев каби механизаторлари «Ўзбекистон» маркали агрегат билан 150 тоннадан пахта тўкдилар.

Колхоз аъзолари ўз имкониятларини ҳисоблаб чиқиб ҳар гектаридан яна 10 центнердан пахта топшириш мажбуриятини олдилар.

Л. ЭРГАШЕВ.

ШОЛИ — ДАВЛАТГА!

Республикамиз областларида шоли тайёрлашнинг бориши тўғрисида 1971 йил 2 октябрга бўлган маълумот

Биринчи стун — областлар; иккинчи стун — план (тонна ҳисобида); учинчи стун — жами тайёрланган шоли (тонна ҳисобида); тўртинчи стун — планга нисбатан процент ҳисобида.

Андижон	5.000	382	7,6
ҚҚАССР	54.000	2424	4,5
Фарғона	3.000	95	3,2
Тошкент	20.300	518	2,5
Сирдарё	13.970	282	2,0
Наманган	4.000	70	1,7
Самарқанд	2.300	30	1,3
Хоразм	19.500	150	0,7
Сурхондарё	6.800	2	—
Республика бўйича:	128.870	3.953	3,1

ТЎРТ БАЙРОҚЛИ РАЙОН

ХАТИРЧИ. («Совет Ўзбекистони» махсус мухбири). Сўнгги ўн кунликда пахта тайёрлаш ва давлатга сотиш юзасидан белгиланган топшириқларни ошириб бажаргани учун **Хатирчи районига** Самарқанд область партия комитети ва область ижроия комитетининг Кўчма қизил байроғи берилди. Яқинда район сабзавот маҳсулотлари ва мева тайёрлашда пешқадамлик қилиб, областнинг яна бир байроғини қўлга киритди. Шу райондаги Куйбишев номли, «Партия XXII» съезди колхозлари ҳам пахта тайёрлашдаги яхши кўрсаткичлари учун область партия комитети ва область ижроия комитетининг Кўчма қизил байроғини олишга муваффақ бўлди.

Тўрт байроқли район меҳнаткашлари йиллик пахта тайёрлаш планини 10 октябргача бажаришга қарор қилдилар.

4.400.000 ТОННА УЧУН

Республика областларида пахта тайёрлашнинг бориши тўғрисида 1971 йил 2 октябрга бўлган
МАЪЛУМОТ
(Планга нисбатан процент ҳисобида)

Областлар	Бир кунда	Мавсум бошидан	Машинада бир кунда	Машинада мавсум бошидан буён
Сирдарё	3,91	69,76	4,98	81,34
Қашқадарё	1,86	67,12	1,69	41,88
Тошкент	2,97	66,66	3,18	64,73
Сурхондарё	2,17	64,64	2,31	58,52
Андижон	2,83	63,60	3,21	42,67
Наманган	3,26	57,77	3,91	46,50
Бухоро	2,63	55,17	3,96	53,94
Самарқанд	2,91	49,36	3,77	43,70
Фарғона	2,30	48,13	2,66	29,16
Хоразм	2,57	34,88	2,02	14,84
ҚҚАССР	2,05	31,04	2,08	16,51
Республика бўйича:	2,71	55,45	3,20	47,62

Шу жумладан ингичка толали пахта

Сурхондарё	бир кунда 2,01	мавсум бошидан	53,87	
Қашқадарё	бир кунда 2,29	мавсум бошидан	39,95	
Бухоро	бир кунда 2,14	мавсум бошидан	39,96	
Республика бўйича:	бир кунда 2,09	мавсум бошидан	49,44	

ҚОРАЎЗАК ШОЛИСИ

Совхозимизда ўтган йили шоли етиштириш ва давлатга сотиш плани бажарилмай қолди. Ҳар гектар майдондан 30,1 центнер ўрнига 25,4 центнер ҳосил олинди. Бунинг асосий сабаби — агротехника тадбирлари ўз вақтида амалга оширилмаганлигидир.

Совхоз дирекцияси ва партия ташкилоти йўл қўйилган камчиликларни бу йил чуқур ва ҳар томонлама ўргандилар. Ерлар экишга сифатли қилиб тайёрланди. Баҳор ва ёз ойларидаги табиий қийинчиликларга қарамасдан, шоли экишни жуда қисқа муддатда ўтказдик. Сувдан, минерал ўғитлар ва гербицидлардан оқилона фойдаланилди. Меҳнатни тўғри ташкил этишда бригада бошлиқларининг масъулияти оширилди. Коллектор-дренаж тармоқлари кенгайтирилди. Деҳқончилик маданиятини ошириш борасида яна бир қатор тадбирлар амалга оширилди. Натижада 1800 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 40 центнердан ҳосил етиштиришга муваффақ бўлдик. Қўчқорбой Назарбеков, Носир Жорлепесов, Турдимурод Ўтаниёзов ўртоқлар бошлиқ бригадаларнинг шоликорлари гектар бошига 45-55 центнердан хирмон кўтаришади.

Шу долзарб кунларда ўнлаб бригадаларда шоли ўриш авж олдириб юборилди. Коммунистлар ва комсомоллар бу ишда пешқадамлик қилиб, социалистик мусобақанинг ташаббускори бўлмоқдалар.

Совхоз дирекцияси ва партия ташкилоти шоли ўриш ва янчишни жуда қисқа муддатда уюшқоқлик билан ўтказиш учун учта кўчма Қизил байроқ таъсис этди. Кўчма Қизил байроқлар ҳар беш кунда социалистик мусобақада ғолиб чиққан бригадалар ва механизаторларга бериб борилади. Кўчма Қизил байроққа қўшиб пул мукофоти ҳам берилади.

Шоли ўриш ва янчишда 18 жатка, 36 комбайн қатнашмоқда. Қ. Абдумуродов, Э. Рамберганов, Т. Исмоилов, Х. Жарлепесов каби механизаторлар ўз зиммаларига оширилган социалистик мажбуриятлар қабул қилиб, шоли ўриш ва янчишда олдинги сафда боришяпти. Улар смена топшириқларини бир ярим-икки ҳисса ошириб бажармоқдалар.

Совхоз шоликорлари ва механизаторлари Улуғ Октябрь социалистик революциясининг 54 йиллигини ҳар гектар майдондан 40 центнердан ҳосил кўтариб, 7200 тонна шоли етиштириш билан кутиб оладилар.

И. АРЗУОВ,
Тахтакўпир районидаги «Қораўзак» совхозининг директори.

СОВЕТ ПАРТИЯ—ҲУКУМАТ ДЕЛЕГАЦИЯСИ ЖЎНАБ КЕТДИ

ДЕҲЛИ, 2 октябрь. (ТАСС). КПСС Марказий Комитети сиёсий бюросининг аъзоси, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Н. В. Подгорний бошчилигидаги совет партия-ҳукумат делегацияси бугун бу ердан Рангунга жўнаб кетди. Делегация дўстлик визити билан Вьетнам Демократик Республикасига бораётир.

СССР ва Ҳиндистон давлат байроқлари билан безатилган Палам аэропортида ҳурматли меҳмонларни Ҳиндистон республикасининг президенти В. В. Гири, Ҳиндистон ҳукуматининг министрлари, Деҳлидаги дипломатия ваколатхоналарнинг бошлиқлари ва бошқа расмий кишилар узатиб қолдилар. Узатиб қолувчилар орасида Совет Иттифоқининг Ҳиндистон республикасидаги элчиси Н. М. Пегов бор эди.

Совет партия-ҳукумат делегацияси ўша куниёқ Рангунга келди.

САМИМИЙ ҚУТЛОВЛАР

СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Н. В. Подгорний Чили республикасининг президенти Сальвадор Альенде Госсенсга телеграмма юбориб, Чили республикасининг миллий байрами — мустақиллик куни муносабати билан самимий қутловларини йўллади ва энг яхши истакларини билдирди.

Чили республикасининг президенти ўзининг жавоб телеграммасида Чили миллий мустақиллик куни муносабати билан юборилган самимий табриклар учун ташаккур изҳор қилди.

ЯМАНЛИК ОЛИЙ МЕҲМОНЛАР МОСКВАДА

Яман Халқ Демократик Республикаси бош министри ва мудофаа министри Али Носир Муҳаммад 1 октябрда қабул маросимлари уйида нонушта зиёфат берди. Шу зиёфатда СССР Министрлар Советининг Раиси А. Н. Косигин, СССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари Д. С. Полянский, СССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосарлари, СССР министрлари ва бошқалар ҳозир бўлдилар.

Самимий дўстона вазиятда ўтган зиёфат вақтида Али Носир Муҳаммад ва А. Н. Косигин нутқ сўзладилар. (ТАСС).

СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ДЕЛЕГАЦИЯСИНИНГ ГДРга САФАРИ ТЎҒРИСИДА

Германия Демократик Республикаси халқ палатасининг таклифига мувофиқ яқин кунларда СССР Олий Советининг делегацияси расмий дўстона визит билан Москвадан Берлинга боради. Делегацияга СССР Олий Совети Президиумининг аъзоси, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Украина Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари П. Е. Шелест бошчилик қилади. (ТАСС).

ИЛМИЙ КОНФЕРЕНЦИЯ ЁПИЛДИ

«КПСС XXIV съезди ва марксизм-ленинизм назариясининг ривожлантирилиши» деган мавзуда Москвада ўтказилаётган илмий конференция 1 октябрда ўз ишини тамомлади. Совет олимлари партия XXIV съезди қўйган вазифалар асосида марксизм-ленинизм фанининг энг муҳим назарий проблемаларини уч кун чуқур ва атрофлича муҳокама қилишди.

КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги марксизм-ленинизм институтининг директори, СССР Фанлар академиясининг вице-президенти П. Н. Федосеев якунловчи нутқ сўзлади. (ТАСС).

ДЎСТОНА, САМИМИЙ ВАЗИЯТДА

ДЕҲЛИ, 1 октябрь. (**ТАСС махсус мухбирлари**). Ҳиндистон республикасининг президенти В. В. Гири кеча СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Н. В. Подгорний шарафига зиёфат берди.

Зиёфатда Н. В. Подгорний билан бирга Вьетнам Демократик Республикасига бораётган Совет партия-ҳукумат делегациясининг аъзолари, шунингдек СССРнинг Ҳиндистондаги элчиси Н. М. Пегов бор эди.

Ҳиндистон томонидан зиёфатда мудофаа министри Жагживам Рам, озиқ-овқат ва қишлоқ хўжалик министри Фахриддин Али Аҳмад, Маориф министри Сидхарта Шанкар Рей, Ҳиндистон ҳукуматининг бошқа аъзолари, шунингдек Ҳиндистон ташқи ишлар министрлиги ташқи ишлар секретари Т. Н. Кауль ҳозир бўлди.

Самимий, дўстона вазиятда ўтган зиёфат чоғида В. В. Гири ва Н. В. Подгорний нутқ сўзладилар.

В. В. ГИРИ НУТҚИ

Сиз жаноб раисни ва делегациянгиз аъзоларини пойтахтимиз Деҳлида Ҳиндистон ҳукумати, халқи номидан табриклаётганлигим учун ғоят хурсандман.

Бизнинг бош министримиз Индира Ганди Сиз жаноб олийлари билан ва бошқа олий Совет раҳбарлари билан ғоят самарали суҳбатлар қилиб, Москвадан қайтиб келганига эндигина икки кун бўлди. Шу сабабли мана шундай бир пайтда Сиз, бизнинг мамлакатимизда тўхтаб ўтишингиз Ҳиндистон билан Совет Иттифоқи ўртасида кўп йиллардан бери ривожланиб келаётган дўстликни кўрсатувчи яна бир яхши рамз бўлди. Бу дўстлик муайян бир пайтнинг мулоҳазаларидан келиб чиқаётган дўстлик эмас, унинг томирлари ўтмишга бориб тақалади ва ҳар иккала халқимизнинг ҳаётий манфаатларига жавоб беради. Бу дўстлик замон синовидан ўтди, шунинг учун ҳам биз бу дўстлик билан ҳақли равишда фахрлана оламиз.

Тинчлик, дўстлик ва ҳамкорлик тўғрисида шу йил 9 августда Совет — Ҳиндистон Шартномаси имзоланганлиги ҳар иккала мамлакатимиз учун жуда катта аҳамиятга эга тарихий воқеа бўлди. Бу Шартнома ҳамма соҳалардаги ҳамкорлигимизни янада мустаҳкамламоқ учун, иқтисодий ва социал тараққиётга эришмоқ учун ҳамда тинчлик ва ҳавфсизликни таъминламоқ учун мустаҳкам сиёсий ва юридик негиз яратиб беради. Иқтисодий ва илмий-техникавий ҳамкорлик билан шуғулланувчи ҳукуматлараро комитет тузиш тўғрисида бош министримизнинг яқинда Совет Иттифоқига қилган сафарида қабул этилган қарор бизнинг мамлакатимиз сингари ривожланаётган мамлакатлар учун алоҳида аҳамиятга эга бўлган соҳада муносабатларни мустаҳкамлаш йўлида, шартнома нуқтаи назардан қараганда, қўйилган муҳим қадам бўлади.

Ҳозирги кунда биз зиддиятлар билан тўла бўлган ва тўхтовсиз ўзгаришлар бўлиб турган дунёда яшамоқдамиз. Замон талабларини бажо келтириб, давлат сиёсатимизни фақат тегишли миллий манфаатларнигина эмас, шу билан бирга умуман бутун тинчлик манфаатларини ҳам ҳимоя қилиш нуқтаи назаридан аҳамиятли бўлган баъзи асосий принципларга асослантиришга ҳаракат қилишимиз лозим.

Шарқдаги чегараларимиз орқали бизнинг мамлакатимизга кўчиб ўтган 9 миллион кишининг ғамини ейиш зарур бўлиб қолганлиги сабабли кейинги йилларда Ҳиндистон қандай қийинчиликларга дуч келаётганини ўзингиз биласиз. СССР Министрлар Совети Раиси А. Н. Косигин айтиб ўтганидек, Шарқий Бенгалиядан бизга мана шундай мислсиз кўп кишилар кетма-кет келиб турганлигини «у ерда кун кечириш учун тоқат қилиб бўлмайдиган шароит вужудга келганлиги билангина изоҳлаш мумкин». Чунки бу кўчқинларнинг сони Европадаги ўртача мамлакат аҳолисининг сонига етиб қолмоқда. Мана шундай ҳамма нарсадан маҳрум қилинган кишилар кўплаб кўчиб келаётганлиги биз учун жиддий социал ва сиёсий қийинчиликлар туғдирмоқда ва халқимизнинг турмуш даражасини ошириш мақсадида тўртинчи беш йиллик планимиз доирасида бошлаб юборган социал-иқтисодий программаларнинг амалга оширилишига тўғаноқ солмоқда.

Бизнинг аҳволимизни Совет ҳукумати лозим бўлган даражада тушунишга ҳаракат қилганлиги учун ташаккур айтамиз. Бош министримизнинг СССРга сафари тугаганидан сўнг 29 сентябрда эълон қилинган қўшма баёнотда яна бир марта уқтириб айтилганидек, «тинчликни сақлаш манфаатлари бу ерда пайдо бўлган проблемаларни Шарқий Покистон халқининг иродасини, ажралмас ҳуқуқларини ва қонуний манфаатларини ҳисобга олиб сиёсий ҳал этишга эришмоқ учун, шунингдек, қочқинларнинг ор-номуси ва иззат-нафсини сақлаган ҳолда ўз ватанига тезроқ ва бехатар қайтиб кетиши учун кечикиб бўлмайдиган чоралар кўришни талаб қилади».

Ҳиндистонга қочқинларнинг яна келаберишини тўхтатиш, Ҳиндистонга кетиб қолган қочқинларга эса ўз ватанига дарҳол қайтиб кетиш имконияти берилиши зарур. Бизнинг нуқтаи назаримиздан қараганда ишончни қайта тиклай оладиган сиёсий қарор вилоят мажлиси сайловларида ҳам, 1970 йилнинг декабрида миллий ассамблеяга ўтказилган сайловларда ҳам ишончли мандат олган халқ сайлаб қўйган вакилларининг истагига мувофиқ бўлиши лозим. Шарқий Бенгалиянинг эркин равишда сайланган вакиллари реал мавжудлигини ва уларнинг обрўйини четлаб ўтишга қаратилган ҳар қандай вақтинчалик чоралар вазиятни фақат янада кескинлаштириши мумкин.

Сиз жаноб раис, бизнинг мамлакатимизда оз вақт турасиз, эртага Сиз Вьетнам Демократик Республикасига жўнаб кетасиз. Шарқи-Жанубий Осиёдаги аҳвол иккала мамлакатимизни ғоят ташвишга солиб турибди. Ҳинди-Хитой халқларига ўзларининг қонуний орзуларини рўёбга чиқаришларига имконият бермоқ ва у ерда ўз келажакларини четдан ҳеч кимни аралаштирмай қуришларига имконият бермоқ учун бу райондан чет эл қўшинлари олиб чиқиб кетилиши лозим, деган фикримизда ҳали ҳам қатъий турибмиз. Биз мана шу нуқтаи назардан қараб, Жанубий Вьетнам Республикасининг Муваққат революцион ҳукумати яқинда ўртага ташлаган ва етти моддадан иборат бўлган таклифларни тинч сиёсий бартараф қилиш йўлида қўйилган муҳим қадам деб қўллаб-қувватладик.

Сиз ва ҳамроҳларингизнинг сафари хурсандлик билан муваффақиятли ўтишини, ватанингизга эсон-омон қайтиб келишингизни истаб қолиш билан бирга сизнинг янги визит билан келишингизни сабрсизлик билан кутамиз. Сизни ишонтириб шуни айтишим мумкинки, мамлакатимизнинг қаерига борсангиз ҳам у ерда Сиз Ҳиндистон халқининг Совет Иттифоқи халқига дўстлик ҳислари ҳароратини кўрсатувчи яққол далилларга дуч келасиз. 1970 йилда сизнинг улуғ мамлакатингизга қилган сафарим вақтида мен ҳам совет халқидаги ана шундай дўстлик ҳисларининг ҳароратига дуч келган эдим.

Ҳиндистон президенти СССР Олий Совети Президиумининг Раисига сиҳат-саломатлик, Совет Иттифоқи халқларига равнақ ва бахт-саодат тилади. Ҳиндистон-Совет дўстлиги, бутун дунёда тинчлик ва хавфсизлик мустаҳкамлансин деб истак билдирди.

Н. В. ПОДГОРНИЙ НУТҚИ

Ҳурматли жаноб президент!
Хонимлар ва жаноблар!
Азиз дўстлар!

Қулай имконият келганлигидан, Ҳиндистонда бўлганлигимдан фойдаланиб, Леонид Ильич Брежневнинг, Алексей Николаевич Косигиннинг ва Совет Иттифоқи бошқа раҳбарларининг, шунингдек, бу ерда ҳозир бўлиб турган совет-партия-ҳукумат делегациясининг самимий саломларини ва энг яхши истакларини президент жаноб В. В. Гирига, бош министр Индира Ганди бегимга, Ҳиндистон ҳукуматига ва бутун дўст ҳинд халқига зўр мамнуният билан топшираман.

Бундан бир неча кун аввал Ҳиндистоннинг Бош министри Индира Ганди бегим Совет Иттифоқига келиб кетди. Совет — Ҳиндистон дўстона муносабатларининг ривожланишига муҳим ҳисса бўлиб қўшилган бу визит якунлари бизнинг мамлакатимизда юқори баҳоланмоқда. Шу ўзига хос дўстлик эстафетасини давом эттиришдан, эндиликда ҳинд диёрида Ҳиндистон раҳбарлари билан алоқаларни давом эттиришдан хушнудмиз.

Ҳозирги вақтда биз сиз билан мамлакатларимиз ўртасидаги ўзаро муносабатларда рўй бераётган чинакам тарихий воқеаларнинг шоҳидлари бўлиб турибмиз. Яқинда Совет Иттифоқи билан Ҳиндистон Республикаси ўртасида тинчлик, дўстлик ва ҳамкорлик тўғрисида Шартнома тузилди. Бу Шартнома бизнинг бундан аввалги муносабатларимиз бой тажрибасига суяниб, 800 миллион кишини бирлаштирган давлатларимиз ўртасидаги самимий дўстлик ва самарали ҳамкорликни янада ривожлантириш истиқболларини белгилайди. Совет — Ҳиндистон Шартномаси Совет Иттифоқи ва Ҳиндистон халқлари ўзларининг дўстона муносабатларини янада кенгайтириш ва мустаҳкамлашга, Осиёда ва бутун дунёда хавфсизликни мустаҳкамлашга ғоятда интилаётганликларидан тағин бир бор яққол далолат беради.

Шартнома икки давлат бирбирининг ташқи сиёсий йўлига ишонч билан қараётганлигини, жумладан Ҳиндистон ҳукумати ўтказаётган қўшилмаслик сиёсатини Совет Иттифоқи ҳурмат қилаётганлигини тасдиқлаганлиги ғоятда эътиборга сазовор бир фактдир. Бу Шартнома бирон давлатга қарши қаратилган эмас ва Совет — Ҳиндистон дўстона муносабатларининг бундан буён мустаҳкамланиши бошқа мамлакатлар билан муносабатларни ёмонлаштириш ҳисобига ўтказилмайди. Шартнома тинчликсевар кучларнинг позициясини мустаҳкамлаб, халқларнинг тинчлик ва хавфсизлик учун олиб бораётган курашига қўшилган катта ҳисса бўлишига ҳеч қандай шак-шубҳа йўқ. Бу ҳол ҳозирги халқаро вазиятда айниқса муҳимдир.

Планетамизнинг бир қанча районларида империалистик агрессия кучлари ва золимларнинг айби билан уруш ўти алангаланмоқда, маълум уруш ўчоқлари бор. Ғоят жиддий оқибатларга олиб келиши мумкин бўлган кескин можаролар вужудга келган районлар ҳам бор. Буларнинг ҳаммаси халқларнинг туб манфаатларига мос келмайди, уларнинг миллий озодлик ва ижтимоий тараққиёт сари, тинчлик сари, яхши ҳаёт шароитлари сари интилишларининг амалга ошишини қийинлаштиради.

Шунинг учун ҳам Совет Иттифоқи ўзининг дўстлари ва иттифоқчилари билан бирга, барча тинчликсевар кучлар билан бирга кескинликни юмшатиш учун, юз берган халқаро можароларни одилона бартараф этиш учун актив кураш олиб бормоқда. Бизнинг ленинча ташқи сиёсий йўлимиз КПСС XXIV съездининг қарорларида, съезд маъқуллаган тинчлик ва халқлар дўстлиги учун, халқаро хавфсизлик ва ҳамкорликни мустаҳкамлаш учун олиб борилувчи катта, конструктив кураш программасида яна бир бор тасдиқланди.

Шу жиҳатдан олганда совет кишилари Ҳиндистон кичик қитъасида вужудга келган қийин ва хавфли вазиятга зўр эътибор билан қарамоқдалар. Биз ҳарбий можаро сари сурилиб боришнинг олдини олиш керак, бу ерда вужудга келган кескинлик ушбу райондаги халқларнинг қонуний ҳақ-ҳуқуқлари ва манфаатларини назарда тутиб, сиёсий йўл билан одилона бартараф этилиши керак деб ҳисоблаймиз Совет Иттифоқи эса Ҳиндистон билан мавжуд дўстона муносабатлар руҳида кескинликни шу тахлитда бартараф этишга иложи бор ҳамма ёрдамни кўрсатишга интилади.

Совет кишилари ҳинд халқига, Ҳиндистонга астойдил хайриҳоҳлик ва ҳурмат ҳис-туйғулари билан қарайдилар. Ҳинд халқининг ўз ватанига меҳр-муҳаббати унинг озодлик, мустақиллик ва равнақ топиш учун матонатли кураши, унинг меҳнатсеварлиги ва чидамлилиги, яъни халқингизнинг жаҳон маданиятида чуқур из қолдирган сифатлари бутун дунёда яхши маълум.

Бизнинг мамлакатингизга қилган қисқача визитимиз ҳинд миллий-озодлик ҳаракатининг атоқли арбоби, инсонпарвар-мутафаккир Махатма Ганди туғилган куннинг 102 йиллиги нишонланаётган кунларга тўғри келди. Совет кишилари Махатма Гандини Ҳиндистоннинг озодлиги учун улуғ курашчи, халқлар ўртасида адолат, тенглик ва дўстлик ғояларини қарор топтирган киши сифатида биладилар ва унинг хотирасини ғоятда иззат-ҳурмат қиладилар.

Деҳлига меҳмон бўлиб келган Совет делегациямиз Ҳиндистон халқига фаровонлик тилаб энг самимий истакларини ҳамда янги Ҳиндистонни қуриш борасидаги катта ва мураккаб вазифаларини амалга оширишда, унинг миллий экономикаси ва маданиятини ривожлантиришда, қўлга киритган мустақиллигини мустаҳкамлашда янги-янги муваффақиятлар тилайди. Совет Иттифоқи билан Ҳиндистон ўртасидаги мустаҳкам дўстлик ва ҳар томонлама ҳамкорлик муносабатлари мамлакатимиз халқларининг фаровонлигини кўзлаб бундан буён ҳам ривожланиб боради деб комил ишонч билдиришни ҳам истардим.

Н. В. Подгорний Ҳиндистон президенти ва Ҳиндистон Бош министрининг соғлиғи учун, совет ва ҳинд халқлари ўртасидаги дўстлик учун, дўст ҳинд халқининг муваффақиятлари ва равнақи учун қадаҳ кўтарди.

* * *

В. В. Гири ва Н. В. Подгорний нутқлари қарсаклар билан кутиб олинди.

Зиёфат олдидан Совет Иттифоқи билан Ҳиндистон республикасининг давлат гимнлари ижро этилди.

ЯМАН ХАЛҚ ДЕМОКРАТИК РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ДЕЛЕГАЦИЯСИ ЖЎНАБ КЕТДИ

Бош министр ва мудофаа министри Али Носир Муҳаммад бошчилигидаги Яман Халқ Демократик Республикасининг ҳукумат делегацияси 2 октябрда Москвадан жўнаб кетди. Делегация Волгоград, Ленинград ва Киевни бориб кўради.

Яман Халқ Демократик Республикаси ва СССР давлат байроқлари билан безатилган Внуково аэродромида меҳмонларни СССР Министрлар Советининг Раиси А. Н. Косигин, СССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари Д. С. Полянский, СССР Министрлари, бошқа расмий кишилар кузатиб қолдилар. (ТАСС).

БУГУН — ЎҚИТУВЧИЛАР КУНИ

Бу мураббияларнинг гулгун чеҳраларидан байрам руҳи сезилиб турибди. Суратда: Тошкент шаҳар Киров районидаги 20-мактабнинг ветеран ўқитувчиларидан (чапдан ўнгга) Инобат Расулова, Раъно Маҳсумова ва Ойша Аҳмедова ўртоқлар.

И. Глауберзон фотоси.

УМРБОД ШАРАФЛАЙМАН

— Муаллимнинг меҳнатини муқаддас, деймиз. Айни вақтда ўқитувчилик оғир касб. Ўз ўқувчилари қалбида бирон бир из қолдирмаган ўқитувчини ҳақиқий ўқитувчи деб бўлмайди. Мен ҳам ўзим учун муқаддас бўлган биринчи муаллимларимни чуқур ҳурмат билан эслайман.

Одам боласини камолга етказиш, оқу қорани танитиш, жамият учун фойдали шахс қилиб тарбиялашнинг қанчалик машаққат эканлигини билиш учун, биринчидан, ота ёки она, иккинчидан, муаллим бўлиш керак. Биринчи синф бўсағасидан хатлаганимга ҳам қирқ йилдан ошибди. Шундан бери қарийб эллик устоздан таҳсил кўрибман.

Тошкентдаги 1-педагогика билим юртида ҳам жуда кўп ажойиб муаллимларимиз бор эди. Уларнинг орасида, айниқса малакаси, истеъдоди, маданиятлилиги ва айни замонда ғоят камтарлиги билан икки киши — она тили муаллимимиз Аҳмаджон ака Илҳомов ва рус тили ўқитувчиси Лидия Михайловна Гербановскаялар бошқалардан ажралиб турардилар. Аҳмаджон аканинг талқинида оддий ўзбек тили грамматикаси қизиқарли бир машғулотга айланарди. Лидия Михайловна ҳам рус тилини биладиганлар ёки билмайдиганлар учун баб-баравар тушунарли усулда моҳирлик билан дарс берарди. Уларнинг ҳар иккисининг «Халққа нафингиз тегадиган кишилар бўлиб етишинг!» деган ўгитлари ҳали ҳамон қулоғим остида кечагидек жаранглайди.

Мени олим қилиб етиштирган совет мактабини, қалби қуёш устозларимни умрбод шарафлайман.

Иброҳим ҲАМРОБОЕВ,
Ленин мукофоти лауреати, Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг мухбир аъзоси.

МУАЛЛИМ СЎЗИ

— Фанни чуқур бил, техникани пухта ўрган!..

Ўқитувчим Қодир Исломовнинг бу гаплари қулоқларим остида ҳамон жаранглаб туради. Мен ғамхўр ва меҳрибон устозимнинг маслаҳатига амал қилиб, эл орасида катта обрў қозондим. Ўрта мактабни битиргач, механизаторлик курсида ўқидим...

Ўтган йили 104 гектар ернинг ҳар гектаридан 55,5 центнердан пахта ҳосили етиштирганимиз учун партия ва ҳукуматимиз бу ишимизни юқори баҳолади, мен Социалистик Меҳнат Қаҳрамони унвонига сазовор бўлдим. Бу юксак мукофотда ўқитувчим Рамазон Жўраев ва бутун бригада коллективининг ҳам ҳиссаси бор, деб ҳисоблайман.

Бугун мен областимиздаги 12 мингдан ортиқ педагог-мураббийларни чин юракдан табриклайман.

Абдулла КЎКЛАМОВ,
Бухоро область Свердлов районидаги Ҳамза номли колхоз бригадири.

ЎҚИТУВЧИ — МУҚАДДАС НОМ

С. ШЕРМУҲАМЕДОВ,
Ўзбекистон ССР Маориф министри.

Совет мактабининг эшигини улуғ Ленин очиб берган эди. Ўзи ўқитувчи оиласидан чиққан Владимир Ильич Ленин халқ маорифига жуда катта аҳамият берди, у ўқитувчининг меҳнатини, унинг жамият ҳаётидаги ролини юксак қадрлади. В. И. Ленин ўқитувчи сиймосида партия ғояларини ўтказишга қодир бўлган улкан ғоявий кучни кўрди.

Совет ҳокимияти йилларида умумий таълим мактабларимиз меҳнаткашларнинг бир қанча авлодини — янги кишиларни, маданиятли, билимдон, ижодкор, ўз халқига чексиз садоқатли кишиларни тарбиялаб вояга етказди. КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ Л. И. Брежнев ўқитувчиларнинг Бутуниттифоқ съездида сўзлаган нутқида совет ўқитувчисининг меҳнатига юксак баҳо бериб, бундай деган эди: «Коммунистик қурилишнинг ҳозирги босқичида бизнинг жамиятимиз катта социал ва сиёсий вазифаларни ҳал этмоқда. Бу вазифаларнинг ҳаммаси у ёки бу тарзда тарбиявий иш билан, бинобарин мактабнинг фаолияти билан ҳам боғланган».

Мамлакатимизда ҳар бир касб фахрлидир. Зеро ҳар бир киши қаерда меҳнат қилишидан қатъий назар, одамларга фойда етказади, лекин ўқитувчининг касби шундай касбки, бу касб эгасини ҳамма иззат-ҳурмат қилади. Негаки, ўқитувчи энг масъулиятли соҳада ишлайди. Ўқитувчи мамлакатимизнинг келажаги бўлган болаларнинг коммунистик онгини, янги инсонни шакллантиради.

Бугунги кунда ўқувчи фақат фан асосларининг ўзини билишигина етарли эмас, айни пайтда ажойиб сифатларга эга инсон сифатида ҳам вояга етиши керак. Бинобарин бизнинг мактабимизда ўтиладиган фанларни табиий ва гуманитар деган туркумларга бўлиш мумкин эмас, бугунги кунда мактабимизда барча фанлар гуманитар фанлардир, болаларни инсонпарварлик руҳида завқ-шавқ билан тарбиялайдиган фанлардир.

Бизнинг давримиз — ўзига хос алоҳида давр. Фан юксак суръатлар билан олға қараб бормоқда. Агар илгариги вақтда фаннинг у ёки бу соҳасида, масалан, ўн йилда ё йигирма йилда бир йирик кашфиёт қилинса, бу одатдан ташқари воқеа деб ҳисобланса, эндиликда ҳар бир йил, ҳатто ҳар бир ой фанга янгилик киритмоқда: илгари номаълум бўлган билимнинг бутун-бутун тармоқлари вужудга келмоқда.

Халқнинг, албатта биринчи навбатда ёшларнинг қизиқишлари, билимларга бўлган интилишлари мисли кўрилмаган даражада ўсмоқда. Шу туфайли ўқитувчилар олдида жуда катта вазифалар пайдо бўлмоқда. Ўқитувчиларимиз ўз фанларининг юксак билимдонлари бўлибгина қолмасдан, айни пайтда улуғ марксизм-ленинизм илмини ҳам пухта эгаллашлари зарур.

Эндиликда мактабларимизнинг ўқитувчилари ўқувчиларда ўқишга астойдил иштиёқ уйғотиш масаласи устида иш олиб бормоқдалар. Бу вазифа биз учун янги эмас. Лекин ҳозирги вақтда КПСС Программаси ва КПСС XXIV съезди Директивалари ҳамда мактабнинг янги уставига биноан мамлакатимиз умумий ўрта таълимни амалга ошириш учун курашаётган пайтда ана шу муаммонинг аҳамияти янада кучаяди. Ҳар бир ўқувчи ўрта маълумот олиши керак. Ўқитувчи ўқувчида билим олишга қизиқиш ва масъулиятни шакллантириш санъатини эгаллаган тақдирдагина, барча болалар мактабнинг биринчи синфиданоқ ҳавас билан, қизиқиш билан билим олиш руҳида тарбияланган тақдирдагина бунга эришиш мумкин. Агар киши билимга чанқоқ бўлмаса, у билим ололмайди.

Машҳур совет ўқитувчиси — педагоги Василий Александрович Сухомлинский бундай деб ёзган эди: «Болаларда билим олиш иштиёқининг манбаи — уларнинг ақлий меҳнати характерида, фикрнинг эмоционал бўёқларида, интелектуал ҳис-туйғуларидадир. Агар ана шу манба тугаб қолса, болани китоб ўқишга ҳеч қандай йўл билан мажбур қилолмайсан». Лекин болаларда ўқишга иштиёқ ўқиладиган материал туфайлигина эмас, балки ана шу ўқиш жараёнининг ўзи туфайли, қийинчиликларни енгиш, ўзи эришган муваффақиятларни ўзи кўнглидан ўтказиши туфайли муваффақ бўлинади. Ўқув материали ҳамиша ҳам жозибадор бўлавермайди. Лекин ҳар бир болага ҳамиша ва ҳар қачон ўзининг кучини, ўзининг маҳоратини ҳис қилиш, ўз ғалабасини кўнглидан ўтказиш қизиқарли туюлади. Энг ноқобил ўқувчиларнинг ишда муваффақият қозонишига эришиш учун нима қилмоқ керак? Бу жуда қийин иш, кўпгина ўқитувчилар ўз иш усулларини қайта қуришлари керак: ўз ишларини қайта кўриб чиқишлари зарур. Ахир, мактабни бир қолипдаги дарслардан қутултиришнинг бирдан-бир йўли ўз ишимизни қайта қараб чиқишимиздир. Педагогик ижодиёт худди ана шундан бошланади.

Онгли равишда ва мустаҳкам ўзлаштирилган билимлар бундан кейинги амалий ва назарий фаолиятнинг қуроли бўлиб қолади. Билимларни ўзлаштириш жараёни орқали болаларнинг мустақиллиги камол топишига, уларнинг билимга иштиёқи ва амалий фаолияти ўсишига эришилади. Ўқишга, меҳнатга онгли, коммунистик руҳда қараш тарбияланади.

Шундай қилиб, ўқитишнинг моҳиятини, ташкил этилишини, методларини белгилаб берадиган мактабда фан асосларини ўрганишнинг асосий негизи — таълимнинг ҳаёт билан, ишлаб чиқариш билан, коммунистик қурилиш практикаси билан чамбарчас алоқаси бўлмоғи керак.

Педагогик жараённинг ташкилотчиси ва раҳбари сифатида, марказий фигура сифатида ўқитувчининг роли ғоятда каттадир. Мактабда ўқитувчи ўсиб келаётган авлоднинг мураббийсидир. Лекин болаларни тарбиялаш учун «тарбиячининг ўзи тарбияланган бўлиши керак» (К. Маркс ва Ф. Энгельс, Асарлар, III том 2-бет). Ўқувчиларни тарбиялаш учун тарбиячининг ўзи мактабда ўзи ўқитадиган фанларни юксак эгаллаган бўлиши зарур.

Эски мактабда шундай ўқитувчилар ҳам бор эдики, уларнинг ўзлари предметни мактабда ўқитиладиган ҳажмдагина билар эдилар, холос. Бизнинг мактабимизда бундай ўқитувчи ишга яроқсиздир. Бизга чуқур билимли, атрофлича умумий маълумотли ва юксак маданиятли, ўз ишининг мутахассиси керак. Бизнинг педагогларимиз болаларга билим бериш билангина кифояланмайди, Улар болаларни билим бериш негизида, ана шу билимларнинг алоқаси негизида, назарияни коммунистик қурилиш практикаси билан боғлаб, умумий ва политехника таълими вазифасини амалга ошира бориб, тарбиялайди.

Педагоглик касбининг алоҳида хусусияти шундан иборатки, бу ерда илмий маълумот ва тажрибанинг ўзигина талаб этилмайди, балки шахсий фазилатлар ҳам зарурки, бу фазилатларсиз педагог мураббийлик вазифасини бажара олмайди. **Кимки, болаларни севмаса, у ҳақиқий ўқитувчи бўлолмайди. Айниқса том маънода тарбиячи бўлолмайди.** Болалар ўқитувчининг ҳар бир имо-ишорасига жуда сезгир бўладилар ва сиртдан қараганда ўқитувчининг сип-силлиқ расмий нутқини ва болага бепарволик билан қараётганлигини дарҳол пайқаб оладилар. Шу тобдаёқ ўқитувчи билан бола орасида ички пайванд узилиб кетгандай бўлади. Бундай пайвандсиз ўқитувчининг бутун иши ва унинг ўқувчиларга таъсир ўтказишга бўлган барча ҳаракатлари ҳеч қандай наф келтирмайди.

Кези келганда шуни айтиш кераки, ўзи тарбия кўрмаган киши ўқитувчи-мураббий бўлолмайди. Тарбия одамнинг юрагида жуда теран, чуқур илдиз отган нарсадир. У даставвал кишининг ички, маънавий тарбия кўрганлигидир. Бу даставвал унинг хушмуомалалигида, яъни бошқа одамларга ҳурмат-эҳтиром билан қарашга қодирлигидадир. Антон Павлович Чехов: «Одамларга иззат-ҳурмат билан қараш қанчалик ҳузур-ҳаловат» деб ёзган эди. Агар ўқитувчиларнинг кекса авлодига бу фазилатлар мансуб бўлса, ёш ўқитувчилар ана шу фазилатларни энг азиз мерос сифатида қабул қилиб олиб, шу фазилатларни ўзларида янада камол топдиришлари зарур. Н. К. Крупская, А. С. Макаренко, С. Г. Шацкий, Ҳамза, В. А. Сухомлинский ва шунга ўхшаш машҳур совет педагоглари меҳнатда, хулқ-атворда, ўзларининг ички ва ташқи қиёфаларида совет ўқитувчиларига ажойиб намуна бўла оладилар...

Дарсларни дадил, хушчақчақлик билан ўтказадиган, болалар билан тез-тез суҳбатлашадиган ўқитувчининг иши юришиб кетаверади. Бундай меҳнат ўқитувчини ҳам, ўқувчини ҳам қувонтиради. Болалар билан ҳамнафас бўлиш ўқитувчида ҳаётий завқ-шавқ туйғуларини янада оширади. Шунинг учун ҳам энг яхши педагоглар ўқитувчи бўлиш нақадар бахт эканлиги тўғрисида гапирадилар.

Ўқитувчи ўз ишида бир ерда тўхтаб қолиши мумкин эмаслигини тушуниши керак. Тез ривожланиб бораётган ҳаёт билан баб-баравар қадам ташлаш, орқада қолмаслик учун сабр-тоқат билан, астойдил, умр бўйи ўқиш керак. Совет халқ маорифининг арбоби А. В. Луначарский ўқитувчиларнинг ўз-ўзини тарбия қилишига жуда катта аҳамият бериб, бундай деган эди: «Педагог ўқиши керак, лекин ўқита туриб ўқиши керак... У ана шундай қилганида кун сайин нуронийроқ, покроқ, коммунистик жиҳатдан аҳлоқлироқ бўлиб боради...»

Ўзини меҳнатга тайёрлашга буюк рус педагоги К. Д. Ушинский кўпдан-кўп эътибор берган эди. У ўзининг бутун ҳаётини қатъий вақтларга ажратиб, ёшлик йиллариданоқ ўз хулқининг қоидасини, ўзи машғул бўладиган, ўқийдиган нарсаларининг жадвалини тузиб чиқиб, белгиланган тартибларни ҳамиша бажарар ва мўлжаллаган режаларини амалга ошириш учун ўз устида тинимсиз ишларди. Совет педагоги А. С. Макаренко ҳам бу масалада кўп куч сарф қилди. Педагогик ижодиётнинг юксак чўққиларга кўтарилган, тарбия қилишнинг марксча-ленинча назариясини яратган ва бу назарияни, унинг қоидаларини амалда ёркин исбот қилиб берган бу ажойиб педагог умр бўйи китобдан, ҳаётдан, одамлардан сабоқ олди.

Совет-украин педагоги марҳум В. А. Сухомлинский ҳам ўзининг ғоят меҳнатсеварлиги туфайли педагогик маҳоратнинг юксак чўққиларига кўтарила олди. Кейинги ўн тўрт йил мобайнида у 35 та китоб, 30 га яқин тадқиқот ишларини ёзди. Юзлаб мақолалар бостирди. Унинг бу асарлари жаҳондаги 29 тилда, Япония, Бразилия, Польша, Болгария, Франция, Испания, Англия ва араб мамлакатларида нашр этилди...

Совет ўқитувчилари олдида болаларни ва ёшларни коммунизмга тайёрлаш вазифаси билан бирга, уларнинг ғоявий-сиёсий савиясини, умуман ҳар бир совет кишисининг маданият даражасини ошириш соҳасида зўр бериб астойдил ишлаш вазифаси қўйилган. Эндиликда мактаб маданият тарқатадиган марказ бўлиб қолди. Мактаб совет кишиларининг қарашлари ва эътиқодларини шакллантиришда ижобий таъсир кўрсатмоқда, совет халқининг коммунистик онгини тарбиялашга кўмаклашмоқда.

В. И. Ленин 1918 йил 5 июнда интернационалист - ўқитувчиларнинг Бутунроссия съездида сўзлаган нутқида бундай деган эди: «Ўқитувчилар армияси, ўз олдига жуда катта оқартув вазифаларини қўймоғи лозим... Тор ўқитувчилик фаолияти доираси билан кифояланиш ярамайди. Ўқитувчилар курашаётган бутун меҳнаткашлар оммаси билан қўшилиб кетишлари керак. Янги педагогиканинг вазифаси — ўқитувчилик фаолиятини жамиятни социалистик асосда ташкил этиш вазифаси билан боғлашдан иборатдир». Шунингдек, доҳийнинг қуйидаги унутилмас сўзлари ҳам бугун янада кучлироқ жаранглаб эшитилмоқда: «Халқ ўқитувчиси бизда шундай бир юксак даражага кўтарилмоғи лозимки, у буржуа жамиятида ҳеч қачон бундай юксак даражага кўтарилмаган эди ва ҳозирда ҳам кўтарилмаган ва кўтарилиши мумкин эмас».

Боланинг қалби — жуда мураккаб ва жуда нозик. У билан муомала қилганда эҳтиёт бўлиш керак. Уни бузиб, яроқсиз қилиб қўймаслик учун сезгир ва моҳир бўлиш керак. Аниқроғи, совет ўқитувчиси болалар қалбининг ижодкорлари бўлмоғи лозим. Бу эса коммунистик шахсни шакллантириш жараёнини тезлаштиради.

Ўқитувчи марксизм-ленинизм идеологиясини оммага фаол ўтказувчидир. Жамоатчи педагоглар борган сари кўпаймоқда.

Шуни айтиш кифояки, мамлакатимизда ҳар тўртта пропагандистнинг бири ўқитувчидир. Республикадаги 160 минг ўқитувчидан 40 мингги Бутуниттифоқ «Билим» жамиятининг аъзолари. 1969 йилдагина республика ўқитувчилари ёшларга билим бериш ва уларни тарбиялаш мавзуида қарийб 45 минг лекция ўқишди. Ҳозирги вақтда Ўзбекистонда 40 мингдан зиёдроқ тингловчини жалб этган 425 та халқ университети ишлаб турибди.

Республикада 11000 га яқин ўқитувчи СССР орден ва медаллари билан мукофотланган. 2200 ўқитувчига «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган ўқитувчи» фахрий унвони берилган. 85 киши «СССР маорифи аълочиси» ва 1200 дан ортиқ киши «Ўзбекистон ССР халқ маорифи аълочиси» кўкрак нишонлари билан тақдирланган.

Коммунистик партия ва совет ҳукумати Ленин васиятларига амал қилиб, совет ўқитувчиларига маданий-маиший хизмат кўрсатиш ва уларнинг фаровонлигини яхшилаш тўғрисида ҳамиша ғамхўрлик қилиб келмоқдалар...

Бугун биз ўқитувчилар кунини кенг нишонламоқдамиз. Шу нурли ва қувончли байрам кунида Ўзбекистондаги барча ўқитувчилар севикли Коммунистик партияга, жонажон ҳукуматимизга мактаб тўғрисида, ўқитувчи тўғрисида оталарча ғамхўрлик қилаётганликлари учун, маориф ишларига ҳамиша эътибор бериб келаётганликлари учун самимий миннатдорчилик сўзларини изҳор этадилар.

Шодлик байрамингиз қутлуғ бўлсин, ҳурматли ва қадрдон ўқитувчилар. Халқ маорифининг барча ходимларига, уларнинг илҳомбахш меҳнатида ижодий муваффақиятлар тилаймиз.

ДЎСТЛИК ТАРОНАЛАРИ

ЎЗБЕКИСТОНДА ҚОЗОҚ АДАБИЁТИ ВА САНЪАТИ ДЕКАДАСИ

МАРОҚЛИ КОНЦЕРТ

Ўзбек диёрида қозоқ адабиёти ва санъати декадаси муваффақият билан давом этмоқда. Куни кеча пойтахтимиздаги «Баҳор» концерт залида Қозоғистон радио ва телевидениеси комитети қошида ташкил этилган камер оркестри концерт берди. Зал музыка ихлосмандлари билан тўла эди. Конферансье биринчи номерни эълон қилади. Буюк композитор Генделнинг концерт гроссоси янгради. Бирин-кетин ажойиб музыка номерлари ижро этилади. Айниқса ёш ижрочилардан Ўрта Осиё ва Қозоғистон республикалари конкурсининг ғолиблари Н. Долбоев (виолончель) билан В. Тебенихиннинг ижрочилик маҳоратлари музыка шинавандаларида катта таассурот қолдирди. Биз танаффус вақтида оркестрнинг бадиий раҳбари, Қозоғистон Давлат консерваториясининг профессори Уйлабай Нусупов билан суҳбат қилдик.

— Оркестримиз 1963 йили ташкил топган, — дейди у. — Коллективимиз аъзолари асосан ёшлардан иборатдир. Оркестримиз репертуарида совет композиторларининг асарларидан ташқари чет эл классик композиторларининг ҳам машҳур асарлари кенг ўрин олган.

Оркестримизнинг асосий мақсади совет ва чет эл композиторларининг классик асарларини кенг оммага тарғиб этишдан иборатдир.

Каримжон ТОТЛИБОЕВ,
Тошкент театр ва рассомлик институти студенти.

Абдулла ТОЖИБОЕВ.

КЎПРИК БЎЛСАМ

Асрлар ўтса юк тортиб —
Карвон янглиғ устимдан,
Тураверсам деймен мен
Даст кўтариб кифтимда.

Одам ташиб, гулдираб,
Поезд ўтса тинмасдан,
Пойида мен метиндай
Тураверсам синмасдан.

Қишда қор, қиров босса —
Кўпни кўрган бошимни,
Музлар билан олишиб,
Тобласам ич-тошимни.

Қорлар эриб, муз чўкиб,
Баҳор келганин кўрсам,
Дала-даштни тўлдириб
Гуллар унганин кўрсам.

Атрофимда болалар
Кинчилаб кулса, ўйнаб,
Шўх, ширин кинчилардан
Музатсам завқим қайнаб.

Асрлар ўтса тортиб —
Карвон янглиғ устимдан.
Тураверсам кўприкдай
Даст кўтариб кифтимда!

Қозоқчадан С. ХУДОЙБЕРГАНОВ таржимаси.

ҚОЗОҒИСТОНДА АРУЗ ИЛМИ

Қозоғистонда, бошқа турли фанлар қаторида шеършунослик, жумладан аруз муаммоси, ҳам самарали ишланмоқда. Қозоқ шеършунослигининг назарий масалалари М. Авезов, С. Муқанов, Ҳ. Жумалиев, Е. Исмоилов ва бошқа таниқли шоир, адиб ва олимларнинг асарларида ёритилган эди.

М. Ҳамроевнинг «Турк шеър тузилиши асослари» (1963), «Турк шеърий назарияси очерклари» (1969) ва профессор З. Аҳметовнинг «Қозоқ шеър тузилиши» (1964) китоблари Қозоғистондагина эмас, бутун мамлакатимизда ардоқланаётир. М. Ҳамроев уйғур шеър техникасини алоҳида текширади. У уйғур шеър тузилишини чуқур ўрганди. Уни бошқа туркий тилли халқлар шеър тузилиши билан, айниқса қозоқ ва ўзбек шеър тузилиши билан таққослади. Бу унинг жиддий ютуғидир. М. Ҳамроев Бобурнинг арузга доир рисоласини ҳам ўз асарига илова тарзида чоп қилди. Биз бу топилма билан М. Ҳамроев асари орқали танишдик.

М. Ҳамроев ўз асарларида уйғур адабиёти тарихининг асосий бўғинларини тўғрисида фикр юритган. У қофияни фонетик тузилиш жиҳатдан таҳлил қилган. Унинг мулоҳазалари ҳозирги замон шеършунослиги савиясидадир. Бу хулосаларини туркий тилли халқларнинг, хусусан қозоқ, ўзбек халқларининг йирик адабий ёдгорликлари, бой халқ ижоди, уйғур халқининг Зиёлий, Навбатий, Низорий, Ғарибий, Зиёий, Собирий, Низом ва бошқа истеъдодли шоирлари асарларидан келтирилган далиллар орқали исботлайди.

М. Ҳамроев китобида бармоқ (силлабик) шеър системаси ва арузнинг ҳам тарихи, ҳам назариясига кенг тўхталади. Автор бу икки шеър тузилиши тарихи ва назариясини батафсил ёзиб беришни мақсад қилиб олмаган. Зеро, бундай ишни бажармоқ мумкин эмас. Бармоқ системаси тўғри ёритилган. Айниқса, қофия, банд ва уларнинг классик поэтик жанрлардаги роли; ҳар бир шеър шаклининг тематикаси, метрикаси, строфик тузилиши, тарихий тараққиёти ва ривож йўли яхши баён этилган.

М. Ҳамроев китобларида яхши мулоҳазалар ҳам бор. Шунингдек, ... туркологларнинг кўпчилик туркий тиллардаги унли товушлар фонологик (маъно ажратиш) жиҳатдан чўзиқ ва қисқа вариантларга бўлинмайди деган фикрига суяниб, аруз араблардан ўтганлиги учун, у чўзиқ ва қисқа бўғинларнинг муайян тартибда навбатлашиб келишига таянади, туркий тиллардаги бўғинлар эса бундай хусусиятларга эга эмас, деб билди ва шунинг учун аруз туркий тилларга сунъий равишда киритилган, дейди. Арузнинг чўзиқ ва қисқа бўғинлар тартибига асосланишини, ўзбек тилида бундай хусусият йўқлигини илк айтган кишилардан бири профессор Фитрат эди. Чунки у араб, форс, тожик, ўзбек тиллари ва арузини яхши билар, «Аруз ҳақида» (1936) номли китобини ёзган эди. Кейинроқ бу қарашга, ўзбек арузи тилга мос эмас, у сўзларни сунъий равишда чўзиб айтишга мажбур қилади, деган гап ҳам қўшилди. Шу фикр 30-35 йил ичида кўпчилик республикаларни бир неча марта айланиб чиқди. М.Ҳамроевнинг юқоридаги қараши ҳам унинг ўзиники эмас, балки буни у эски ўзбек манбаларидан олган эди. Бу янглиш қараш ўзимизники бўлгани учун ҳам, уни Қозоғистонлик жўралар олдида тан оламиз. Шунинг учун талантли ёш олим дўстимиз Муродбек Ҳамроев ҳам бундан заррача хижолат бўлмасин. Биз муҳтарам З. Аҳметовга ҳам шундай деймиз, чунки унинг китобига ҳам ўша фикр ўзбек арузшунослигидан ўтган. Унинг қарашида ўзаро мулоҳазалашадиган яна иккита момент бор. Бири: арузнинг классик адабиётда ғалаба қилишига араб-форс сўзларнинг тилга кўп киритилганлигини сабаб қилиб кўрсатишдир. Иккинчиси: арузнинг келажагига шубҳа билан қарашдир. Биринчи моментга оид шуни айтиш лозимки, арузнинг классик адабиётда муваффақият қозониши сабаби бу шеър тузилиши илдизлари, замини туркий тилларда қадимдан борлигидадир. Классик шеърлар ичида араб-форс сўзлари жуда кам ишлатилганлари ҳам кўп. Арузда ёзилаётган ҳозирги шеърларда эса араб-форс сўзлари максимал даражада озайди. Туркий сўзларнинг арузда эркин жаранглаб келаётганлиги фактининг ўзи айб арузда эмас, шоирнинг тилга муносабатида эканлигини кўрсатади. Аруз ҳозир муваффақиятли ишлатилмоқда. Шунинг ўзи унинг классик адабиётда шуҳрат қозонишига тилда араб-форс сўзларининг кўп қўлланилганлиги сабаб бўла олмаслигидан гувоҳлик беради.

Иккинчи моментга оид шуни айтиш лозимки, арузнинг ҳозир кам қўлланилаётганлиги сабаби у ҳақда содда рисолаларнинг йўқлиги, мактабларда ҳам унинг етарли ўргатилмаётганлигидадир. Аруз ҳақидаги янглиш фикрларнинг илдиз отиб кетишига бизда арузшуносликнинг ғоят қолоқлиги ҳам боис бўлди.

Арузда ўтмишда ва ҳозирги замонда ҳам ғоявий-бадиий жиҳатдан пишиқ асарлар ёзилганлиги унинг келажагига ишониш учун асос бўла олади. Навоийнинг достонлари ва лирикаси, 20 ва 30-йиллар ўзбек ва уйғур лирикаси, сатираси, В. И. Ленин ҳақида битилган гўзал шеърлар, Ҳамзанинг революцион қўшиқлари; Ҳабибий, С. Абдулла, Чархий ва Чустий ижоди, халқчил музикали драмалар, ўзбек совет қўшиқ санъати; Ҳ. Олимжон, Ғафур Ғулом, Яшин, Уйғун, У. Носир, Э. Воҳидов ва А. Ориповларнинг арузда ёзилган, замонавий мавзудаги шеърлари бунга ёрқин далил бўла олади.

Юсуф Хос Ҳожиб, Атоий, Лутфий ва бошқа шоирлар арузни араб графикаси — имло қоидалари асосидаги ўзбек ёзуви ва ўзбек шеъриятига мосладилар. Навоий ўзининг «Мезонул авзон» асарида илгари яшаб ўтган ва ижод қилаётган туркигўй шоирларнинг арузни ўзбек поэзиясига татбиқ этишдаги 400 йиллик тажрибасини умумлаштирди.

Биз арузни текширишлар натижасида филология фанлари кандидати А. Маҳмудов ва бошқа туркологларнинг экспериментларидан чиққан хулосаларига суяниб, туркий аруз маъно ва оҳанг уйғунлигидан ташқари ритмик бўғинларни талаффуз қилишга кетган вақтга асосланади, деган фикрга келдик. Чунки айрим бўғинлар битта, айримлари 4-5 та товушдан ташкил топади. Ҳар бир товушни айтишга муайян вақт сарф бўлади. Ёпиқ бўғинлар товуши кўп бўлганлиги учун ҳам, улар ҳамма тилларда, шунингдек араб, форс ва туркий тилларда ҳам чўзиқдир. «О» билан битган очиқ бўғин ҳам чўзиқдир, чунки «О» энг чўзиқ унлидир. Бошқа очиқ бўғинлар айтиш учун вақтни тақозо этади, шунинг учун улар қисқадир. С. Мирзаев зўр арабшунос эди. Аммо унинг айрим фикрларига қўшилиш қийин. Чунончи, у очиқ бўғин схемага қараб ўқилади ва талаффуз қилинади, уни хоҳлаган ўринда чўзиб ё қисқа қилиб айтиш мумкин, дейди. Афсуски туркий тиллар, шунингдек, ўзбек тили табиатини, талаффузни аруз схемалари белгиламайди. Классик ўзбек арузини эски ўзбек адабий тили белгилаган эди. Ҳозирги арузни ҳозирги ўзбек адабий тили белгилайди. Тўғри, очиқ бўғинлар гоҳо чўзиқ бўғин ҳисобига ҳам ўтади, дедик. Аммо уларни чўзиб ўқилмайди ва чўзиб айтилмайди, улар ҳозирги адабий талаффузда қандай бўлса, шундай айтилади.

М. Ҳамроев ижоди ниҳолликдан ўтиб, қийғос гуллаш даврига кирди. У СССРдаги энг ёш фан докторларидан бири. Талантли олимнинг бундан кейинги илмий фаолияти янада самарали бўлади.

Уммат ТУЙЧИЕВ,
Филология фанлари кандидати.

ТОШКЕНТ театр майдонида қозоқ адабиётига бағишланган китоб бозори очилди. Тошкентлик адабиёт шинавандалари қозоқ адиблари асарларини зўр қизиқиш билан сотиб олмоқдалар. Суратда: китоб бозори.

И. Глауберзон фотоси.

Суратларда: «Гулдер» ёшлар эстрада ансамблининг солисти Н. Айдаулетова (юқорида), Абай номидаги Ленин орденли қозоқ давлат академик опера ва балет театрининг артистлари Р. Байсентоева билан Р. Бапов ўз санъатларини намойиш қилмоқдалар.

А. Тўраев фотолари

Шона СМАХАН ўғли.

ҲАЖВИЯЛАР

ЭНГ КЎП ҚЎЛЛАНИЛАДИГАН СЎЗ

Икки тилшунос баҳслашиб қолди. Бири деди:

— Дунё халқлари тилида энг кўп қўлланиладиган сўз «Навбатга тур» деган сўз...

Иккинчиси эътироз билдирди:

— Йўқ, энг кўп қўлланиладиган сўзлар «Севаман, куяман»...

Биринчиси исботлай бошлади:

— Автобусга чиқасанми? — навбатга тур. Троллейбусга чиқасанми? — навбатга тур.

Хуллас, қаерга борсанг шу сўзни эшитасан.

— Енгилдим, — деди иккинчи тилшунос.

МАҚТОВ

Бир район газетасида «летучка» ўтаётган эди. Муҳаррир бир адабий ходимнинг мақоласини мақтаб қолди.

— Актуал масалани кўтарган. Фактлари яхши. Ёзилиши равон. Услуби ўзига хос...

Ҳалиги мақталган адабий ходим ўрнидан туриб, муҳаррир ёзган бош мақолани сифатлашга тушиб кетди:

— Бош мақолада муҳим масала ёритилган. Мақола жонли, фактларга бой. Буни фақат бош мақола деб қарамасдан, зўр публицистика деб баҳолаш керак...

Шундан кейин муҳаррир ёмон бош мақола чиқарган куни ҳалиги адабий ходимни мақтайдиган бўлди.

ЖАМПАЙНИНГ ОДАТИ

Жампайнинг бир одати бор. Қайси транспортга чиқмасин, агар кондуктор келиб, «билет олинг» демаса, ҳечам ўз ихтиёри билан олмайди.

Бу борада Жампайнинг қиттай ўз ҳисоби бор. Кунига беш марта билет олмаса бир ойда 5—6 сўм фойда. Ёки бошқача айтганда икки яримта шиша ёнга қолади.

Тежашнинг бундай хили ҳам бор экан.

СЕЗГИ

Бозордан товуқларига дон сотиб олиб келган хотинидан Жампай сўради:

— Маккажўхорининг килосини қанчадан олдинг?

— 18 тийиндан.

— Қиммат олибсан. Мен тушимда одамлар 5 тийиндан олаётганини кўрган эдим...

ЁЗМАГАН ЁЗУВЧИНИНГ ТОМЛАРИ

Нашриёт директорининг ҳузурига қўлтиғига папка қистирган бир йигит кирди.

— Менинг асарларим томларини нашрдан чиқаришингизни сўрайман, — деди у.

— Сиз ким бўласиз? — сўради директор.

— Ёзувчиман.

— Қайси жанрда ёзасиз?

— Жанр дегани нимаси? Жанрни билмайман-у, лекин жуда кўп нарсалар ёзиб ташлаганман. Газеталарда чиқаришмади. Шунинг учун ҳаммасини йиғиб, нашриётга келдим.

«МАДАНИЯТЛИ ЙИГИТ»

Ўзини маданиятли ҳисоблайдиган, ресторандан хурмачаси тўлгунча еб-ичиб чиққан бир йигит либос илувчи кампирдан пальтосини сўради. У пальтосининг этагига салгина гард қўнганлигини кўрди ва жиғи-бийрони чиқиб қичқирди:

— Кийимга қарамасанг, бу ерда катта холангни уйини қўриқлаб турибсанми?!

Бечора кампир аччиғланган йигитнинг оқариб кетган юзига, қизарган кўзига қарашга ботинолмай, жойида қотиб қолди. Шунда ҳам маданиятли йигитнинг оғзидан тинмай боди кириб, шоди чиқар эди.

Йигит узоқлашганда, кампир орқасидан чақирди:

— Ҳой ўғлим, китобингизни унутиб қолдирибсиз.

Бу Ахлоқ ҳақидаги китоб эди.

ЎЗБЕК ЖИГАРИМГА

Қодир МИРЗАЛИЕВ.

Чўпон йигит думалатиб сўйиб қўй,
Дўст келди, деб,
Утказади улкан тўй.
Узбек жигар, ўзинг кўриб турибсан,
Қозоқ деган шу бўлади,
Билиб қўй!
Югурукни қуйруқ — ёли таралган
Севадиган қозоқ шудир,
Қаранглар!

Қозоқ шудир!
Куй чиқарган,
Қўшиқчи,
Улоқ тортиб,
«Қиз қувишга» яралган.
Қозоқ шудир:
Елларга ҳам айтган сир.
О, жигарим,
Ёмонлиги йўқ ҳеч бир.

Қозоқ шудир:
Очиқ-сочиқ,
Кенг даргоҳ,
Қозоқ шудир!
Оқин-тўкин,
Куй ва жир.
Қозоқ шудир:
Дала деган,
Кун деган,
Қозоқ шудир:
«Энг зўр ҳунар — тил» деган.
Қозоқ шудир:
Қорамисан,
Оқмисан,
Қўнғирмисан,
Ётсинишни билмаган.
Қозоқ шудир:
Ҳар чоқ очиқ қовоғи.

Меҳмон келса, йўғини ҳам топади,
Борсанг агар сенга ҳам
қайтишингда,
От миндириб,
Ипак чопон ёпади.
Қозоқ шудир:
Кўрганидан тонмаган.
Тўй-базмсиз ўти яхши ёнмаган,
Қозоқ шудир:
Олиш бўлса, кўп олган,
Бериш бўлса
Ҳеч кимсадан қолмаган.
Чўпон йигит думалатиб сўйиб қўй,
Дўст келди деб борсанг қилар
улкан тўй.
Узбек жигар, ўзинг кўриб турибсан,
Қозоқ деган шу бўлади,
Билиб қўй!

Қозоқчадан Султон ҚОЛБЕК таржимаси.

САМИМИЙ УЧРАШУВЛАР

ТЕРМИЗ. («Совет Узбекистони» мухбири). Қардош қозоқ адабиёти ва санъати декадасининг иштирокчиларидан бир группаси Сурхон воҳасига келдилар.

Аэропортда бўлиб ўтган митингдан сўнг меҳмонлар қадимий ва навқирон Термиз шаҳрини томоша қилдилар. Кечга яқин улар шаҳар пахта тозалаш заводи ишчилари ҳузурида бўлдилар. Завод директори М. Шарифбоев, слесарь Л. К. Варламов ўртоқлар меҳмонларни чин қалбдан табрикладилар. Меҳмонлар завод ишчиларининг меҳнати ва ҳаёти билан танишдилар.

Шу куни кечқурун офицерлар уйида декада қатнашчилари билан учрашув бўлди. Декада қатнашчилари Сурхон воҳаси бўйлаб саёҳатга жўнаб кетдилар.

А. ХАЛИЛОВ.

Ахлоқ ва одоб мавзуида

ИРОДА

Ирода ҳар қандай тўсиқларни енгишга, ҳар қандай оғир шароитга чидашга имкон берувчи ғоят қудратли бир кучдир.

Ирода нима? Уни ҳар қандай киши ўзида тарбиялаши мумкинми? Одатда, ирода деганда, кишининг ўз олдига муайян мақсад қўйиб, шу мақсадга эришиш йўлларини аввалдан билган ҳолда, актив равишда бунга интилиши тушунилади.

Шуни айтиш керакки иродани кишилардан, муайян шароитда алоҳида олиб қараш мумкин эмас. Ирода, кўп жиҳатдан, ҳар бир кишининг нерв системасига боғлиқдир. Лекин муҳит, кишининг теварагидаги ҳаёт шароити, тарбия иродани шакллантирувчи асосий омиллар саналади.

Ирода бирон-бир мақсадни кўзлашда, мустақилликда, қатъиятда, саботда, сабр-бардошда ва ўзини тута билишликда намоён бўлади.

Баъзи кишилар ҳақида: «Фалончи зўр одам, кучли иродага эга» десак, айрим одамлар тўғрисида, аксинча: «Ундан бирор иш чиқиши қийин, иродаси заиф» деймиз. Демак ирода, маълум маънода, кишининг қадр-қимматини белгиловчи мезон экан-да? Ҳақиқатан ҳам шундай. Темир иродали кишилар қанчалик таҳсин ва ҳурматга сазовор бўлсалар, иродаси сустлар улар қаршисида шунчалик аянчли бўлиб кўринади.

Иродавий зўр бериш орқасида инсон қандай мўъжизалар кўрсатиши мумкинлигини исботловчи мисоллар тарихда жуда кўп. Масалан, «Правда» газетаси ўзининг 1941 йил 8 декабрь сонида ёзган эди:

«Совет учувчиси Алиевнинг бир ўзи душманнинг еттита самолёти билан ҳаёт-мамот жанги қилди ва уларнинг ҳаммасини уриб туширди. Кучлар тенг бўлмаган бу жангда душман ўқлари Алиевнинг самолётини илма-тешик қилиб юборди. Алиев бир неча марта ярадор бўлди. Бироқ у ўзини йўқотиб қўймади ва машинасини аэродром томон йўллади. Душман ишғол қилган жой устидан учиб ўтишдан бошқа илож йўқ эди. Алиев самолётини душманнинг зенит тўплари шиддатли ўққа тутди, натижада снаряд парчалари самолётнинг яна бир неча жойидан тешиб ўтди. Учувчи ҳам тағин бир неча бор ўқ еди. Аммо у бу гал ҳам ўзини йўқотиб қўймасдан, самолётни тўппа-тўғри аэродромга олиб келиб қўндирди. Самолёт кабинаси очиб қаралганда учувчи ўлиб ётганди. Унинг ҳар иккала қўли, оёғи, кураги, елкаси, жағи ва миясига ўқ теккан эди. Врачнинг аниқлашича, Алиев бу ҳолатда самолётни ҳайдолмаслиги керак эди. Ҳолбуки, у машинани тўғри бошқариб, белгиланган жойга қўндирди. Совет учувчисининг иродаси ва оғир аҳволда эсанкираб қолмаслиги ўлимдан кучлироқ бўлиб чиқди».

Агар киши иродага зўр бериш ва ирода билан боғлиқ ҳаракатлари туфайли катта қийинчиликларни енгиб ўтсагина, уни иродали деймиз. Улуғ Ватан уруши йилларида кечани-кеча, кундузни-кундуз демай, иссиқ-совуқ демай, гоҳ қорни овқатга тўймаганига, гоҳ томоғи қақраганига қарамай, фашист газандалари билан жанг қилган миллионлаб совет кишилари чинакам иродалилик намуналарини кўрсатдилар. Ёки совет космонавтларини олайлик. Улар космосга парвоз қилишга тайёргарлик пайтида ҳам, учиш пайтида ҳам жуда зўр иродага эга эканликларини намойиш қилдилар.

Бу гаплардан кучли ирода фақат ана шундай қийин шароитлардагина намоён бўлади, деган хулоса чиқмайди, албатта. Кундалик турмушда, одатдаги меҳнат шароитида том маъноси билан иродалилик намунасини кўрсатаётган ишчилар, колхозчи деҳқонлар, чўпонлар, хизматчилар, зиёлилар бизда сон мингта!

Ирода меҳнатда, ижодда, табиатни ўрганиш ва бўйсундиришда туғилади, сайқал топади.

Кишининг иродаси, сабр-тоқати ниҳоятда ёркин намоён бўладиган соҳалардан бири илм-фандир. Таниқли физик П. Н. Лебедев ёруғлик нурларининг қаттиқ жисм ва газларга қандай босим билан таъсир этишини аниқлаш учун бу ҳодисани ўн йил давомида ўрганди.

Эр-хотин Кюрилар бир грамм радий олиш учун қўлда ясалган асбоб билан саккиз тонна уран рудасини қайта ишлаганлар. Бу ишларни амалга ошириш учун қанчалик сабр-тоқат, матонат керак бўлганлигини тасаввур этиш қийин эмас.

Республикамиз олимлари ичида кучли ирода эгалари кўп. Шулардан бири марҳум Т. Н. Қори-Ниёзий эди. Қори ака машҳур итальян ҳайкалтароши Микеланжелонинг: «Кечаси-ю кундузи ишлашдан бошқа ҳеч нарсани ўйламайман, ҳатто овқат қилишга ҳам вақт йўқ», деган гапини кўп гапирарди. Гапирардигина эмас, ўзи ҳам Микеланжелога ўхшаб ишларди. Шунинг учун ҳам 1937 йилда Акмал Икромов вазни 48 килограммга тушиб қолган профессор Т. Н. Қори-Ниёзийни ўз ҳузурига чақиртириб: «Сиз ҳали жуда керак одамсиз», деб мажбуран курортга юбортирган эди.

Энди ирода масаласининг иккинчи қутбига ўтамиз — иродасизлик кишини қандай маломатларга солиши тўғрисида икки оғиз гапирмоқчимиз.

Маълумки, эринчоқлик ироданинг азбаройи сустлигидан келиб чиқади. «Эринчоқлик, — деган эди улуғ мутафаккир Абай, — дунёдаги мавжуд ҳамма нарсанинг душманидир. Танбаллик, ғайратсизлик, уятсизлик, журъатсизлик каби нарсаларнинг ҳаммаси эринчоқликдан келиб чиқади».

Мен бир одамни биламан. Ўзи туппа-тузук касб эгаси, бунинг устига, касби нодир ҳисобланади. Лекин ўз соҳасида ишламаган даргоҳи қолмаган десак муболаға бўлмас. Сабаби — ичкилик.

Тағин бир танишим бор. У, «Эртадан бошлаб папирос чекмайман» деб бир неча бор сўз берганлигига қарамай, ҳозир ғирт кашанда.

Бу мисоллар айни ҳаётдан олинган. Хўш, зикр этилган танишларимиз ва шуларга ўхшашлар ўз хунук одатларини ташлай оладиларми? Ушбу савол яна бир саволни келтириб чиқаради: уларнинг иродаси борми, йўқми? Агар бу кишилар иродали бўлса, ичкиликдан ҳам, носдан ҳам, папиросдан ҳам қутулишлари қийин эмас.

Иродани тарбиялаш мумкинми? Ҳа, мумкин.

Ирода тарбияси кенг маънодаги умумий тарбиянинг таркибий қисми бўлиб, ғоявий, ахлоқий, эстетик тарбия билан чамбарчас боғланиб кетади. Шунинг учун иродани тарбиялашни, энг муҳими, болаликдан бошлаш керак.

Биз фарзандларимиз сабр-тоқатли, иродали, мард бўлсин, деган орзуда ўғил болаларга Тош, Пўлат, Темир, Метинбой, Тоштемир, қизларга Пўлатой, Тошбиби, Тошхон, Ирода каби исмлар қўяр эканмиз, уларни ёшликдан бошлаб меҳнатдан қочмайдиган, қийинчиликлардан қўрқмайдиган қилиб тарбиялашга алоҳида эътибор билан қарашимиз керак.

Иродани тарбиялаш учун ундай қилиш керак, бундай қилиш керак деб аниқ йўл-йўриқ бериб бўлмаса-да, кундалик турмуш бу борада ҳар бир киши учун битмас-туганмас имкониятлар очиб беради.

Бизнингча, ўз иродасини тарбияламоқчи бўлган кишининг биринчи вазифаси — эринчоқликнинг ҳар қандай кўринишига барҳам беришдан иборат бўлса керак. Чунки, аксари ҳолларда одамлар, эринчоқликнинг кишини ишдан чиқарувчи таъсири остида, тез бажарилиши лозим бўлган ишларни баъзан ҳафталаб, ойлаб чўзиб юрадилар.

Иродасини тарбияламоқчи бўлган ёшларга берадиган асосий маслаҳатимиз шуки, сусткаш ва ланж бўлманг! Олдингизга аниқ ва арзирли мақсадлар қўйинг: бирор ҳунарни ўрганинг, ўз соҳангизда малакангизни оширишга ҳаракат қилинг, илм-фанни қунт билан эгалланг... Бу мақсадларни амалга ошириш муддатларини белгиланг ва албатта вақтида бажаринг. Ҳар қандай киши, агар астойдил интилса, кучли ирода эгаси бўлиб камол топаверади.

А. МУҲАММАДҚУЛОВ.

ТАСС БАЁНОТИ

Сентябрь ойининг охирида Қўшма Штатларнинг ҳарбий-ҳаво кучлари Вьетнам Демократик Республикасининг территориясига яна ҳужум бошлаб, мамлакат жанубий вилоятларининг аҳоли зич яшайдиган районларини ваҳшиёна бомбардимон қилди. Вьетнам информация агентлигининг хабарига кўра, 21 сентябрда қилинган ҳужум натижасининг ўзидагина Куангбинь вилоятида тинч аҳолидан анча киши қурбон бўлди, уй-жойлар вайрон этилди, қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришига зарар етказилди. Ундан кейинги кунларда Американинг ҳаво қароқчилари ВДРнинг осмон чегарасини яна бир неча бор бузиб кирди.

Америка идораларининг расмий вакиллари АҚШ президенти шахсан маъқуллаган мана шу учишлар гўё «ҳимоя қилиш сиёсати» деб аталмиш сиёсат асосида ўтказилаётган эмиш. Бу гап Қўшма Штатлар гўё Америка ҳарбий қўмондонлигининг хоҳишига кўра, ҳар қандай объектларга ҳаводан ҳужум қилиш ҳуқуқига эга эканлигини билдиради. Хўш, Қўшма Штатларга бундай ҳуқуқни ким берди, бошқа давлатларнинг суверенитети ва мустақиллиги нимага асосланиб қўпол равишда поймол этилади, деган савол туғилади. Вашингтон можаронинг «иззат билан» бартараф этилишига интилаётганлиги тўғрисида ҳамма ёққа жар солинган баёнотига хилоф равишда Шимолий Вьетнам территориясини бомбардимон қилишни тўхтатиш тўғрисида зиммасига олган мажбуриятини инобатга олмай, Вьетнам Демократик Республикасига қарши иғвогарликларни давом эттирмоқда, қароқчилик ва қуролли пўписа қилиш методларини халқаро практикада қонунлаштиришга уринмоқда.

Америка сиёсатдонлари янги агрессив ҳаракатлар воситасида Вьетнам халқини қўрқитиш, уни ўз озодлиги ва мустақиллиги учун курашни давом эттиришдан воз кечишга мажбур қилиш мумкин, деб ўйлаб, хомтама бўладилар. Вьетнам халқи узоқ вақт олиб борган қаттиқ курашда мислсиз мардлик ва фидокорлик, матонат ва қаҳрамонликнинг юксак намуналарини бутун дунёга кўрсатди. Вьетнам халқининг хоҳиш-иродасини на ваҳшиёна бомбардимонлар, на сиёсий найранглар ва на дипломатик фисқу фасодлар бука олмайди, унга янги мустамлакачилик тартибларини ўтказа олмайди. Совет Иттифоқининг, бошқа социалистик мамлакатларнинг ёрдамига суянган Вьетнам халқи агрессорнинг ҳар қандай тажовузкорликларига қатъий зарба бермоқда.

ТАСС қуйидагиларни билдиришга вакил қилинган. Совет Иттифоқи социалистик давлат — Вьетнам Демократик Республикасига қарши янги қуролли иғвогарликларни қатъий қораламоқда. Изчил ва принципиал сиёсат ўтказиб келаётган Совет Иттифоқи, қаҳрамон Вьетнам халқига империалистик агрессияни муваффақиятли даф этмоқ учун бундан буён ҳам ёрдам ва мадад кўрсатаверади.

Вьетнамга қарши агрессия тўхтатилишини талаб қилаётган тинчликсевар халқлар, шу жумладан, миллион-миллион америкаликлар ВДР территориясига қилинаётган қароқчиларча ҳужумга қарши қатъий норозилик билдирмоқдалар. Бу телбаларча ҳаракат Ҳинди-Хитойдаги бутун аҳволни янада кескинлаштириб юбориши мумкин, холос.

СПОРТ

ХАБАРЛАР

МУХЛИСЛАР МАМНУН

«Спортлото» — спорт лотереяси қуёшли ўлкамизда ҳам ўйналадиган бўлди. Бундан айниқса, омадларини синашга шайланган спорт мухлислари мамнун бўлишяпти. Хўш, спорт лотерея билетлари қандай кўринишда, ўйналиш тартиби қандай бўлади? Бу ҳақда «Спортлото» бўйича Ўзбекистон зонал бошқармаси бошлиғи И. Саакянц қуйидагича маълумот беради.

— «Спортлото» ўйинлари фақат мухлисларнигина эмас, балки бошқаларни ҳам қизиқтириб қолади деб ўйлайман. Чунки мазкур лотереялар ҳар 10 кунда ўйналади. Ютуқлари фақат пулли бўлиб, 3 сўмдан тортиб 5000 сўмгача ютиш мумкин. Билетлар нархи 30 тийин. Уч қисмдан иборат билетнинг ҳар бири 49 та майда катакларга бўлинган бўлиб, уларга тартиб рақами билан бир қаторда спорт турларининг номи ёзилган. Омадингизни синаб кўриш учун 49 катакдан истаганингизни (лекин олтитадан ошмасин) чизиб қўйинг. Худди шу катаклар билетнинг қолган икки қисмида ҳам бир хил қилиб ўчирилади. Кейин, унинг биринчи қисмини ўзингизда қолдириб, икки бўлагини бутунлигича алоқа бўлимларидаги махсус қутиларга ташласангиз бас. Фақат бу ишларни ойнинг 9,19 ва 29-кунларидан кечиктирмай амалга ошириш керак. Ютуқлар тиражи газеталарда эълон қилиб борилади. Ўзбекистонда «Спортлото» билетларини биринчи марта Улуғ Октябрнинг 54 йиллик байрами арафасида тарқатиш кўзда тутиляпти.

САМБОДАН
ХАЛҚАРО ТУРНИР

Республикамиз пойтахти Тошкентда яна бир катта мусобақа ўтказиладиган бўлди. Бу сафар қуролсиз ўзини ҳимоя қилиш усталари — самбочиларнинг халқаро турнирида энг кучли спортчилар ўзаро беллашадилар. Самбо бўйича полвонларимиз қарийб 50 йилдан буён курашиб, мамлакатимиз спорт шарафини муносиб ҳимоя қилиб келмоқдалар. Спортнинг мазкур тури кўпгина миллий курашларни, жумладан грузинча «Чидаоби», арманларнинг «Коха», Озарбайжоннинг «Глюмша», қозоқча «Курес», Молдавиянинг «Тринти», ўзбекча «Кураш» ва Ёкутистоннинг «Хансагая» каби услубларини ўзига мужассамлаштирган. Биринчи халқаро турнир 1967 йили Ригада ўтказилганди. Иккинчи марта самбочилар Москвада йиғилдилар. Совет курашчиларининг ғалабаси билан тугаган ўтган йилги Сочи турнирини спорт мухлислари яхши билишади. Тошкентда ўтказиладиган IV халқаро турнир мусобақалари жуда қизғин бўладиган кўринади. «Юбилей» спорт саройига ёзилган катта кураш гиламига бу гал мамлакатимиз ва республика самбочилари қатори Австрия, Болгария, Англия, Монголия, Нидерландия, АҚШ, Швеция, Югославия, Япониядан келган меҳмонлар ҳам тушишмоқчи. Самбочилар беллашуви 8-10 октябрь кунлари ўтказилади.

Турли мамлакатларда

КОММУНИСТИК ҲАРАКАТ БИРЛИГИ УЧУН

ВАРШАВА, 1 октябрь. (ТАСС). Польша Бирлашган ишчи партияси Марказий Комитетининг таклифига биноан Италия Компартияси Сиёсий бюросининг аъзоси Д. К. Пайетта бошчилигидаги Италия Компартияси делегациясининг Польшада бўлиши тўғрисида бу ерда ахборот эълон қилинди.

Халқаро коммунистик ва ишчилар ҳаракатининг бирлигини мустаҳкамлашнинг жуда катта аҳамиятини, айниқса социализм учун, халқлар озодлиги ва тинчлиги учун курашдаги ҳаракат бирлигининг аҳамиятини иккала партия уқтириб ўтадилар, дейилади ахборотда.

Иккала партия вакиллари якдиллик билан шуни таъкидлайдиларки, муносабатларни нормаллаштириш ва тинчликни мустаҳкамлаш ишида янада олға силжимоқ учун Германия Федератив Республикаси ҳукуматининг СССР ва Польша Халқ Республикаси билан тузилган шартномаларни тезроқ ратификация қилдириб олиши зўр аҳамиятга эга бўлди.

Иккала партиянинг фикрича, дейилади ахборотда, ҳозирги вақтда хавфсизлик ва ҳамкорлик масалаларига бағишланган умумевропа кенгашини тез тайёрлаш, чақириш учун ҳамма объектив шарт-шароитлар мавжуд.

Иккала томон Америка агрессиясига қарши қаҳрамонона кураш олиб бораётган Вьетнам халқи билан бирдам эканликларини изҳор қилдилар, шунингдек, Яқин Шарқдаги Исроил агрессияси оқибатларини Хавфсизлик кенгашининг 1967 йил ноябрь резолюцияси асосида тугатиш учун курашаётган араб халқларини қўллаб-қувватлашларини айтдилар.

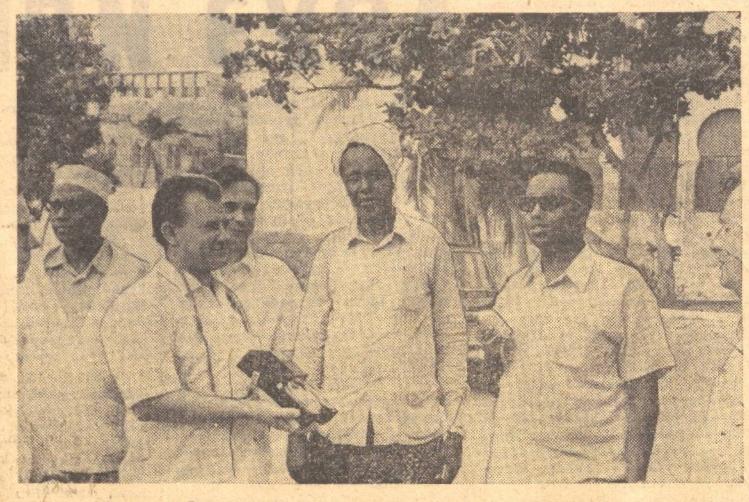

Сомали. Бу ерда Сомали миллий озодлик ҳаракати тарихини ўрганувчи махсус экспедиция тузилди. Экспедиция 5 совет олими ва 2 сомалилик тарихчи олимлардан иборат. Улар мамлакатнинг турли районларида бўлиб, Сомали халқининг мустақиллик учун курашига оид материал ва ҳужжатларни тўплайдилар. Суратда: экспедиция қатнашчилари.

А. Рачков фотоси, (ТАСС).

✻

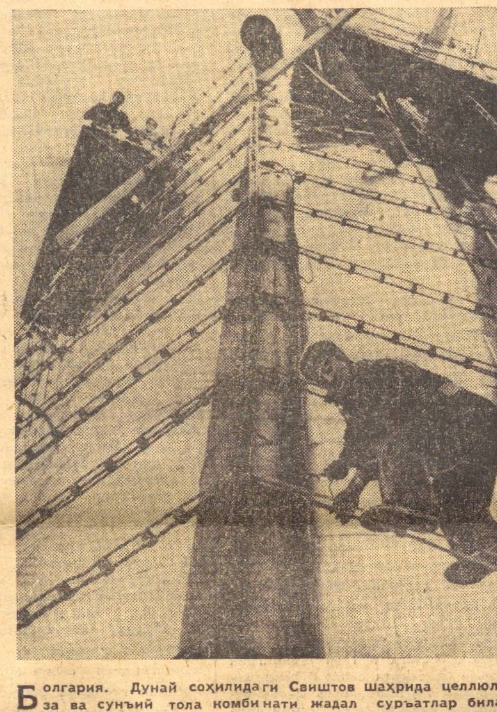

Болгария. Дунай соҳилидаги Свиштов шаҳрида целлюлоза ва сунъий тола комбинати жадал суръатлар билан тикланмоқда. Суратда: Комбинатнинг целлюлоза заводи қурилишида. Олдинги планда энг яхши ишчилардан бири слесарь-монтажчи Иван Парашкевовни кўриб турибсиз.

БТА-ТАСС фотоси.

АГРЕССОРЛАРНИНГ МАДАДКОРИ

Исроил агрессорлари АҚШ монополияларига суянаётганликлари учун ҳам агрессив сиёсатни ўтказиб келмоқдалар, деб ёзади «Политикл афферс» журнали.

Буни биринчи навбатда Америкадаги сионистик ташкилотлар Тель-Авивга иқтисодий мадад кўрсатиб турганликлари ифода этмоқда. 1951 йилдан 1968 йилгача АҚШда Исроилнинг миллиард доллардан ошадиган узоқ муддатли облигациялари сотилди. Катта-катта «ионалар» эса бунга кирмайди. «Исроил иқтисодий жиҳатдан Қўшма Штатлардан келадиган ана шу маблағларга ғоят боғлиқ», деб ёзади журнал.

Бундан ташқари Исроил бунёд этилганидан бери АҚШ ҳукуматидан иона ва қарз тариқасида миллиард доллардан ошиқ пул олди. Тель-Авивни иқтисодий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш шунга олиб келдики, «эндиликда АҚШ Исроилга қурол-яроғ етказиб берувчи сўзсиз асосий давлат бўлиб қолди», деб ёзади журнал.

Исроил ҳукмрон раҳбарларининг милитаристик интилишларини иқтисодий жиҳатдан қўллаб-қўлтиқлаш Тель-Авивнинг агрессив ташқи сиёсатини қўллаб-қўлтиқловчи сиёсий ҳаракатлар билан қўшиб олиб борилмоқда деб ёзади журнал. Бундан ташқари АҚШнинг оммавий информация органлари Америка халқига етказаётган Исроилнинг бир ёқлама, шовинистик ва ғоятда бузиб кўрсатилаётган манзараси ҳам шунга хизмат қилмоқда.

Бироқ, деб ёзади «Политикл афферс», «Америка сионизми Исроилдаги сионистик ҳукуматнинг суянган тоғи ва Америка империализмининг Яқин Шарқдаги кирдикорларининг муҳим воситачисигина бўлиб қолмай, айни маҳалда АҚШнинг ўзидаги монополистик капитал реакцион ирқчи сиёсатининг ва умуман Америка ташқи сиёсатининг суянчиғи бўлиб хизмат қилмоқда».

Сионизмда урушқоқ антикоммунизм ҳаракати ҳам охирги ўринда эмас: СССРга қарши туҳматчилик кампаниясини кучайтиришда бу нарса ўз ифодасини топмоқди. «Бу ишларда, — деб ёзади журнал, — Исроил ҳукумати ва унинг АҚШдаги вакиллари ҳам бевосита иштирок этмоқда». Фашист безориларнинг «яҳудийларни ҳимоя қилиш иттифоқи» деб аталмиш маълум тўдаси шундай ташкилотлардан биридир, деб уқтирилади мақолада.

ҚУРОЛСИЗЛАНИШ — ҲАЛ ЭТСА БЎЛАДИГАН МАСАЛА

Инсониятни ташвишлантирувчи ва тезроқ ҳал этишни талаб қилувчи халқаро проблемалар орасида қуролсизланиш проблемаси биринчи даражали аҳамият касб этади. Шундай бўлиши аёндир. Планетамизнинг эртанги қиёфаси шу проблеманинг ҳал этилишига кўп жиҳатдан боғлиқ. Иш халқаро кескинликни бўшаштириш, сиёсий иқлимни юмшатиш, халқлар ўртасида ҳамкорлик ва дўстликни ривожлантириш томон борадими ёки, аксинча, янги жаҳон уруши хавф-хатари келтирувчи ҳарбий тайёргарликларни тобора зўрайтириб юбориш йўлидан борадими? Ана шу саволга қайтариладиган жавоб қуролсизланиш проблемаси билан чамбарчас боғланган.

Ленинча ташқи сиёсатнинг тинчликни мустаҳкамлаш ва халқлар хавфсизлигини таъминлашдан иборат ўзгармас мақсадларига содиқ Совет Иттифоқи Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг 21 сентябрь куни Нью-Йоркда очилган XXVI сессияси кун тартибига «Жаҳон қуролсизланиш конференцияси тўғрисидаги» масалани муҳим ва шошилинч масала сифатида киритишни таклиф қилди. Бу таклиф ҳамма қитъаларда ғоятда кенг кўламда қўллаб-қувватланмоқда. Таниқли давлат арбоблари, парламент аъзолари жамоатчиликнинг кўпдан-кўп вакиллари Совет Иттифоқининг янги ташаббуси конструктив, чинакам тинчликсевар характердадир деб таъкидламоқда. БМТ Бош секретари У Тан СССРнинг таклифини юксак баҳолаб, бу таклиф БМТ Бош Ассамблеясининг сессиясида ўзига шубҳасиз катта эътибор жалб қилади деб уқтирди.

СССРнинг тинчликни кўзлаган янги ташаббуси мамлакатимиз қуролсизланиш учун изчил ва оғишмай олиб бораётган кураш йилномасидаги ёркин саҳифалардан биридир. Иккинчи жаҳон урушидан кейин қуролларни ялпи қисқартириш тўғрисидаги масалани қўйишда ҳам айни Совет Иттифоқи ташаббус кўрсатганлигини эслатиб ўтамиз. Айни совет ҳукумати ялпи ва тўла қуролсизланиш тўғрисида таклиф киритиб, шундай қуролсизланишнинг конкрет ва кенгайтирилган режасини тақдим қилди. Ядро қуролининг ёйилишига йўл қўймаслик ва империалистларнинг НАТО блоки ядро кучлари турли вариантларини яратиш ҳақидаги режаларини бузиш борасида ҳам айни бизнинг мамлакатимиз жуда катта куч-ғайрат сарфлади. Совет ҳукумати қуролланиш пойгасини, даставвал ядро қуролини кўпайтириш пойгасини тўхтатиш юзасидан таъсирли чоралар кўрилишига эришишдан иборат доимий интилишларига амал қилиб, халқаро хавфсизликни сақлаб туриш учун алоҳида масъулиятли бўлган ва ядро қуролини тарк этиш борасидаги муваффақиятнинг биринчи навбатдаги сабабчиларидан бўлмиш бешта ядро давлати конференциясини ўтказиш тўғрисида яқинда таклиф киритди. Қуролсизланишга доир Совет таклифларининг конструктив характери ва ғоят инсонпарварлигига жуда кенг кўламдаги халқаро жамоатчилик мададига сазовор бўлмоқда.

СССР, бошқа социалистик ҳамдўстлик мамлакатлари, бабча тинчликсевар кучларнинг тинчлик учун, қуролсизланиш учун изчил ва қунт билан олиб бораётган кураши сўнгги йилларда қуролланиш пойгаси миқёсини маълум даражада чекловчи баъзи битимларга эришишга ёрдам берди. Ядро қуролини атмосферада, космик фазода ва сув остида синашни тақиқлаш тўғрисида тузилган Москва шартномаси, ядро қуролини ёймаслик тўғрисидаги шартнома, давлатларнинг космосдаги фаолият принциплари тўғрисидаги шартнома, денгиз ва океан тагида ва тубида ядро қуролини ва ёппасига қирадиган бошқа қурол турларини жойлаштиришни тақиқлаш тўғрисидаги шартнома шулар жумласидандир.

Мана шу халқаро шартномалар тинчликсевар кучларнинг шак-шубҳасиз ғалабаси, социалистик давлатлар ташқи сиёсатининг ютуғидир. Лекин шуларга қарамай ҳозирга қадар қотиллик ва вайрон қилиш қуролларини кўпайтириш ва такомиллаштиришдек хавфли процессни жиловлаш йўлида туб силжиш бўлди деб эътироф этиб бўлмайди — жаҳон ҳамон империалистик кучлар тўхтатмаётган қуролланиш пойгаси шароитларида яшашга мажбур бўлмоқда.

Америка матбуотининг маълумотига кўра империализмнинг истеҳкоми бўлмиш АҚШ урушдан кейинги йилларда уруш ва қуролланиш пойгаси билан боғланган мақсадларга бевосита ёки билвосита йўл билан жуда катта пул — триллион доллардан зиёд маблағ сарфлаган. Бу жами 2.5 миллиард киши яшайдиган 93 ривожланаётган давлатларнинг жами йиллик даромадидан икки баравар ошиб кетади.

Ана шу шароитларда Совет Иттифоқи қуролсизланиш масалаларини ҳал қилмоқ учун жаҳондаги ҳамма мамлакатлар куч-ғайратларини активлаштирсин деб қатъий талаб қилиб чиқмоқда. Бизнинг мамлакатимиз таклиф қилаётган жаҳон қуролсизланиш конференциясида жаҳондаги катта-кичик, ядро қуролига эга бўлган ва бўлмаган ҳамма давлатлар қатнашмоқлари керак. Конференциянинг чинакам универсаллиги муваффақиятга эришувининг муҳим гарови бўлди. Ушбу умумжаҳон анжуманининг қатнашчилари ядро қуролини, шунингдек одатдаги қуролларни тарк этишга доир барча қуролсизланиш масалалари комплексини кўриб чиқа олган бўлардилар.

Ядро қуролларини кўпайтириш пойгаси жаҳон халқларини айниқса ташвишлантирмоқда: Американинг 1945 йилнинг августида портлатилган икки атом бомбаси бир неча секундда Япониянинг 300 минг нафардан ошиқ аҳолиси ёстиғини қуритгандан бери инсоният Хиросима ва Нагасаки фожиалари такрорланишидан дунёни халос этмоқ учун куч-ғайратларини ҳеч аямаяпти. Лекин империалистлар бошлаган ядро қуролини кўпайтириш пойгаси ҳамон давом этмоқда.

Ядро қуролини тарк этиш бутун қуролсизланиш программасининг чинакам негизи бўлиб қолди. Совет Иттифоқи шуни назарда тутиб, қуролсизланишга бағишлаб чиқариладиган Умумжаҳон конференциясида (башарти конференция қатнашчиларининг кўпчилиги истак билдирса) ядро қуролини тақиқлаш ва тугатиш масалаларига албатта биринчи навбатда эътибор бериш мумкин бўларди. Ядро қуролини тарк этиш ишидаги тараққиёт халқаро иқлимни юмшатишга, давлатлар ўртасида ишончни мустаҳкамлашга ёрдам берган бўлур эди, албатта. Бу тараққиёт жаҳон халқларининг энг муҳим интилишлари ва орзу-истакларига мос бўлиб тушган бўлар эди. Жаҳон халқлари қирғин келтирувчи ядро урушининг даҳшатлари хавф-хатар қиличидек кўтарилиб туришини истамайдилар.

Қуролсизланиш учун олиб борилаётган кураш мураккаб иш эканлиги аёндир. Тинчлик ва халқаро ҳамкорлик сиёсатини изчиллик билан ўтказиб келаётган Совет Иттифоқи, социалистик ҳамдўстлик мамлакатлари ташқи сиёсатнинг бошқа кўп участкалари сингари бу борада ҳам империалистик кучларнинг қаттиқ қаршилигига дуч келмоқдалар. Аммо пировардида тинчлик ва тараққиёт кучлари реакция ва уруш кучлари устидан албатта устун келишини халқаро практика бутунисича тасдиқламоқда.

Қуролсизланишга бағишланган жаҳон конференциясини чақириш фикри КПСС XXIV съездида Марказий Комитетнинг ҳисобот докладида олға сурилган эди. «Биз қуролсизланиш масалаларини тўла-тўкис кўриб чиқиш учун умумжаҳон конференцияси чақирилишининг тарафдоримиз», — деган эди съездда Л. И. Брежнев. Жаҳон жамоатчилиги Совет Иттифоқининг бу янги ташаббусини тинчлик программасини амалга ошириш йўлида босилган яна бир муҳим қадам деб тўғри баҳолайди.

Ю. КОРНИЛОВ, (ТАСС).

ҲАР ТЎҒРИДА

МИСИ ЧИҚДИ

Аваллига ливанликлар роса қувонишди. Ахир уларнинг юртдоши 19 ёшли Георгина Рицк «Дунё гўзали» учун ўтказилган сўнгги конкурсда ғолиб чиққан эди-да. Лекин Қўшма Штатлар бўйлаб ўз жамолини намойиш қилиб юрган Георгина ҳақида кела бошлаган хабарлар улар ҳафсаласини бутунлай пир қилиб қўйди. Кейин ундан ихлослари қайтди ва ниҳоят қаҳр ғазабга тўлишди. Нега дейсизми! Гап шундаки, «Дунё гўзали» биринчи матбуот конференциясидаёқ Американинг эркаклари сермулозимат, ливанликлар эса аҳмоқ ва тамбалдирлар, дебди. Кейин эса дунёда энг улуғ одам ким, деган саволга ўйламай-нетмай: Никсон, деб жавоб берибди. Бироз ўйлаб туриб, иккинчи ўринга ўз мамлакатининг президенти Франжьени қўйибди. Ниҳоят бу гўзал мен никоҳгача бўлган ишқий алоқалар тарафдориман, деб эълон қилибди. Чексиз ғазабланган ливанликлар дунё гўзалининг авлод-аждодини суриштиришди. Улар Георгина ливанлик эмас, умуман араб қизи ҳам эмас деган қарорга келишди. Унинг отаси италиялик бўлиб, онаси эса асли европалик экан.

Редактор М. ҚОРИЕВ.

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА — 3/X да Ёрил тош (кундузи), Спартак (кечқурун).

МУҚИМИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУЗИКАЛИ ТЕАТРИДА — 3/X да Хотинимнинг эри, 4/X да Қайнона.

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА — Москва Давлат цирки артистларининг гастроллари.

СВЕРДЛОВ НОМЛИ КОНЦЕРТ ЗАЛИДА — 3/X да Музикали лекторий. Абонемент № 1. Биринчи концерт-лекция. «МУЗИКАНИ ҚАНДАЙ ЭШИТИШ ВА ТУШУНИШ КЕРАК. (Концерт-лекция кундуз соат 12 да бошланади).

КИНО

ҚИШКИ БИНОДА

Дунё (2 серия) — «ЎЗБЕКИСТОН», ҲАМЗА номли (кундуз ва кечқурун).

Атаманнинг тугатилиши (2 серия) — «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ», «ТОШКЕНТ СОВЕТИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ», «ВОСТОК», НАВОИЙ номли, «КЎКЧА» (кундуз ва кечқурун), «СПУТНИК» (кундуз соат 12, 2, 4, 5, кеч 8 ва 9 да), «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кундуз соат 12, 3, кеч 6 ва 8 яримда).

Буғдойзорлар орасида — «ЧАЙКА», «ДРУЖБА» (кундуз ва кечқурун), «СПУТНИК» (кундуз соат 11, 3 ва кеч 7 да).

0416 номерли қочоқ — «МОСКВА» (кундуз ва кечқурун).

Иккиюзламачилар ватани — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (тоқ соатларда).

Ёшлар — САНЪАТ САРОЙИ (кундуз соат 11, 1, 3, 5 ярим, кеч 7 ярим ва 9.15 минутда).

ЁЗГИ БИНОДА

Атаманнинг тугатилиши (2 серия) — «ФЕСТИВАЛЬ».

Буғдойзорлар орасида — «ХИВА».

ЎЗБЕК ДАВЛАТ «ЁШ ГВАРДИЯ» ДРАМА ТЕАТРИДА ТЎРТИНЧИ ИЖОДИЙ МАВСУМ ОЧИЛАДИ

РЕПЕРТУАР ПЛАНИ

5/X да БИРИНЧИ БУСА,
6/X да БИРИНЧИ БУСА,
7/X да БЕШ КУНЛИК КУЁВ,
8/X да ДИЙДОР,
9/X да УЧИНЧИ ОРЗУ.

Спектакллар кундуз соат 4 да бошланади.
Билетлар сотилмоқда.
Касса кундуз соат 12 дан ишлайди.

«ГИДРОИНГЕО» ИНСТИТУТИ ВА «ЎЗБЕКГИДРОГЕОЛОГИЯ» ТРЕСТИ базасида ИЛМИЙ-ИШЛАБ ЧИҚАРИШ «ТУРАН» ГИДРОГЕОЛОГИК БИРЛАШМА

ТАШКИЛ ҚИЛИНДИ

Трестга бўлган ҳамма шикоятлар «ТУРАН» БИРЛАШМАСИДА 29 октябргача қабул қилинади.

ТОШКЕНТ ШАҲРИДАГИ «МОДАЛАР УЙИ»ДА 4 дан 18 октябргача спорт, галантерея, парфюмерия, маданий-маиший ва хўжалик молларининг улгуржи савдоси бўйича

РЕСПУБЛИКА ЯРМАРКАСИ ЎТКАЗИЛАДИ

Ярмаркада саноат корхоналари, республикадаги матлубот кооперациялари ва давлат савдосининг улгуржи базалари қатнашадилар.

РЕСПУБЛИКА «ЎЗГЛАВЛЕСБУМСНАБСБИТ» БАЗАСИ ИСТЕЪМОЛЧИЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

15 ОКТЯБРГАЧА инвентаризация муносабати билан ёғоч маҳсулотлари ва қоғоз буюмлари

ТАРҚАТИЛМАЙДИ

«ШАРҚ ЮЛДУЗИ» ЖУРНАЛИГА ОБУНА БЎЛДИНГИЗМИ?

Ўзбекистон Ёзувчилар союзининг ойлик ижтимоий-сиёсий ва адабий-бадиий «ШАРҚ ЮЛДУЗИ» ЖУРНАЛИГА 1972 йил учун

ОБУНА БЎЛИШНИ УНУТМАНГ!

Обуна баҳоси бир йилга — 6 сўм, олти ойга — уч сўм.

ТОШКЕНТ ШАҲРИДАГИ «ЗВЕЗДА ВОСТОКА» КЛУБИДА (8, 21, 43 автобусларнинг «4-турар-жой шаҳарчаси» бекати) 7 ОКТЯБРДА ЎЗБЕКИСТОН ССР ОМОНАТ КАССАЛАРИДАГИ ЮТУҚЛИ ОМОНАТЛАР БЎЙИЧА

58-ЮТУҚЛАР ТИРАЖИ ЎТКАЗИЛАДИ

ТИРАЖДА 1000 та счёт номеридан 25 тасига омонат кассадаги пулнинг 200, 100, 50 ва 25 процент ҳажмида ютуқ ўйналади.

Тираж кундуз соат 4 да бошланади.

Кириш бепул.

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Орган Центрального Комитета Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР.

Бизнинг адрес ва телефонлар: ТОШКЕНТ «ПРАВДА ВОСТОКА» кўчаси №26. Редактор — 336545, Редактор ўринбосарлари — 337914, 330683. Масъул секретарь — 334455, Масъул секретарь ўринбосарлари — 337283. Партия турмуши — 333469, 337221. Марксизм-ленинизм назариясини пропаганда қилиш — 331455. Халқаро ҳаёт — 337221. Саноат, капитал қурилиш ва транспорт — 334780. Совет қурилиши — 333258. Қишлоқ хўжалиги — 337604. Адабиёт ва санъат — 332036, 331216. Фан, мактаб ва олий ўқув юртлари — 334451. Маҳаллий ахборот ва спорт — 331424. Оммавий ишлар ва хатлар — 332143, 333553. Иллюстрация — 334524. Стенографистка — 337343. Корректура — 337162. Эълонлар — 338142. Коммутатор — 330249, 330250, 330251, 330252, 330253, 330254, 330255, 330256, 330257, 330258.
ОБЛАСТЬ МУХБИРЛАРИ. Андижон — 48—85. Бухоро — 3—31—42. Қарши — 38—42. Нукус — 42—62. Самарқанд — 31—972. Термиз — 54—01. Урганч — 34—55. Фарғона — 4-29-44. Гулистон — 22-09.

А. — 229. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг босмахонаси, Тошкент шаҳри. ИНДЕКС — 64697. Р. 01769.